

Konst ska ta plats och ställa de stora frågorna, och frågan om hur vi får ett hållbart samhälle är en av de allra största. Men hur kan man driva hållbarhetsfrågor utifrån ett konstnärligt perspektiv? Jag tror att svaret på den ... s.4

Konstvärlden har ägnat sig mycket åt klimatfrågor de senaste åren – ändå är det som om den så kallade ekologien aldrig riktigt slår igenom. Kanske för att den har ägnat sig så mycket åt att vara just naturvänlig och romantiserande. Som om ... s.17

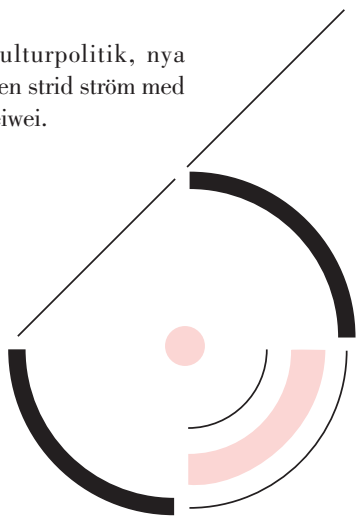
Konst och arkitektur har alltid haft en nära vänskap, ända sedan Michelangelos design av Palazzo Farnese i Rom till Le Corbusiers samarbete med poeten och konstnären Max Jacob. Och när inhemske konstnären Ai Weiwei ... s.22

Det började magstarkt och har fortsatt på samma linje. Efter att ha jobbat som lärare på en konsthögskola i Bangkok reagerade Marco Evaristi över att ingen verkade bry sig om de många trafikolyckorna i staden. Resultatet blev ... s.28

NYHETER

Oppositionell kulturpolitik, nya myndigheter och en strid ström med pengar över Ai Weiwei.

LEDARE

Får konstnärer göra vad som helst – så länge det är bra?

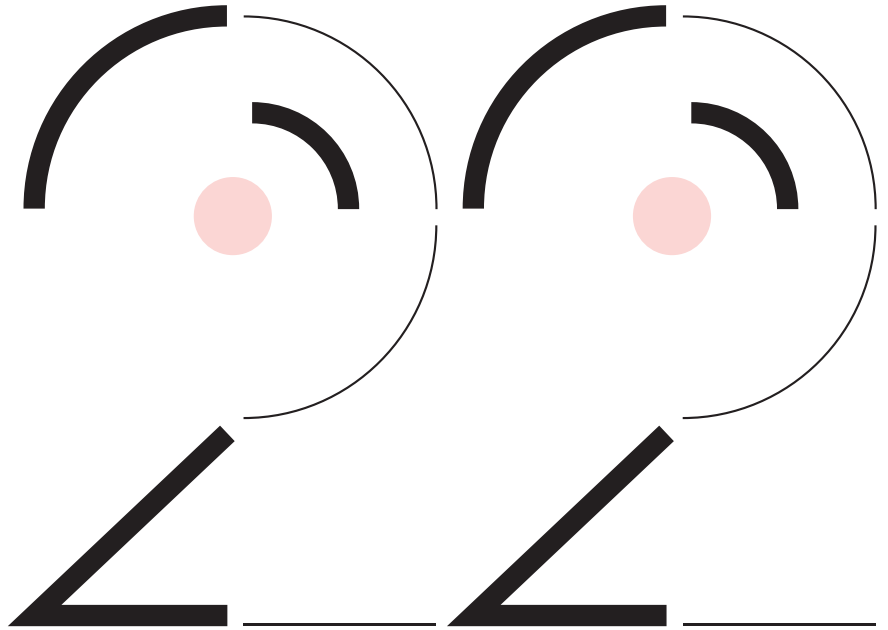
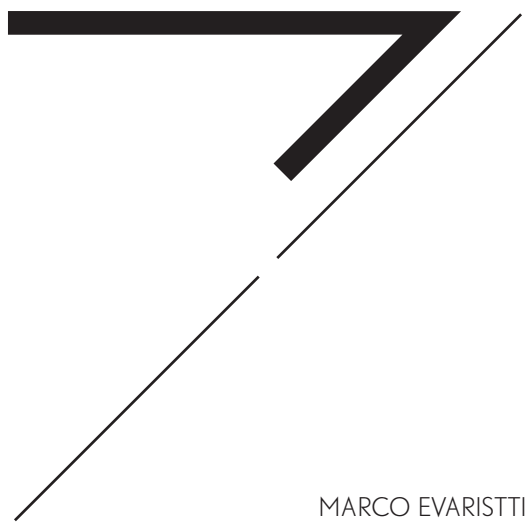

DEBATT

Så kan alla konstnärer bli miljökämpar.

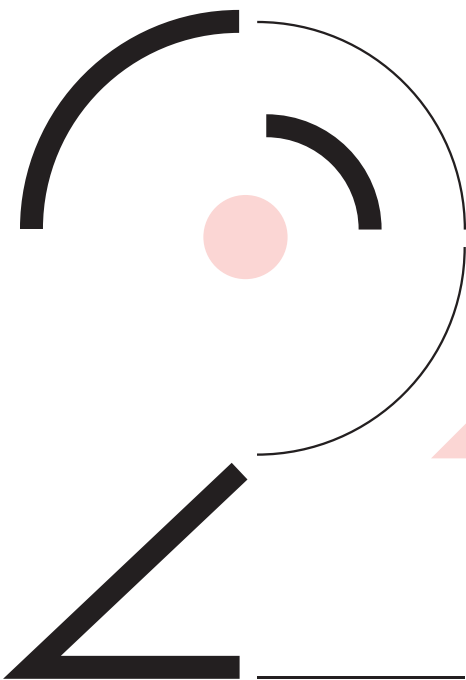
MILJÖKATASTROFERNA

Miljövänlig konst? Glöm det. Natalia Kazmierska väljer ut världens mest miljöfientliga konstverk.

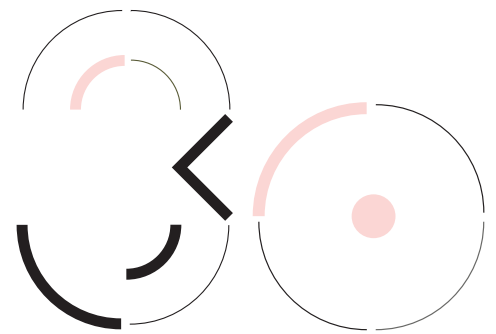
MARCO EVARISTTI

Att göra intressant miljöpolitisk konst är inte lätt. Men en dansk lyckades.

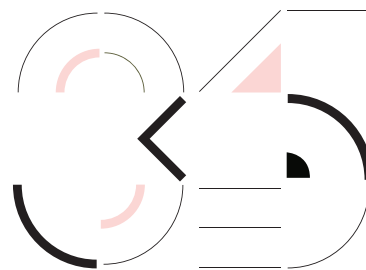
SVARTKONST

Vad är skillnaden mellan svartbygge och ett konstverk?

DET DOLDA GIFTET

Vi gräver i ämnet som är så miljöfarligt att bara konstnärer får använda det.

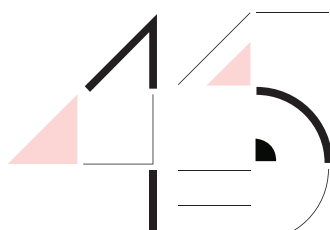

GASMASKEN

A-five gör intressant konst – och överlever härdsmltan.

MEDLEMSSIDOR KRO/KIF

MEDLEMSSIDOR BUS

KONSTEN VS. NATUREN

När den världsberömda konstnären Christo häromåret tillkännagav planerna för sitt nya konstverk *Over the River* lät reaktionerna inte vänta på sig. Konstverket, som planeras genomföras sommaren 2014, består av silvrigt tyg som ska täcka 10,8 kilometer av Arkansasfloden i Klippiga bergen. Kritiker har sagt att verket vore en estetisk och miljömässig katastrof för floden, medan försvararna hoppas på mängder av nya turister. Det har till och med startats en lokal miljögrupp, ROAR (Rags Over the Arkansas River), som på juridisk väg försöker stoppa konstverket.

I Sverige pågår flera inte helt olika fall, mest aktuellt är domen mot konstnärduon Simka, bestående av Simon Häggblom och Karin Lind. I maj dömdes de i Hovrätten till böter för brott mot områdesskyddet, sedan de 2008 hade borrarat hål i en skärgårdsö (med ägarens tillstånd) för en konstillation.

Båda verken sätter fingret på en av samtidskonstens mest kontroversiella, och intressantaste, frågor: hur långt får en konstnär gå för att göra ingrepp i en miljö? Vad avgör när det är okej, och när det inte är det?

Frågan kan på ett plan tyckas vara enkel att besvara. De flesta kan instämma i att gränsen går när konstnärer med ett verk permanent och oåterkalleligt skadar en miljö – eller omgivning. Men samtidigt kan många även instämma att till exempel Lars Vilks verk *Nimis*, byggt i Kullabergs naturreservat i nordvästra Skåne, är värt att bevara trots att det uppförts olagligt i ett värdefullt område.

Det som gör frågan besvärlig är att det är två värden som krockar, konstens och naturens. Vilket som kommer i första hand är inte helt lätt att svara på. Vissa miljöer är mer värdefulla än andra. Och vissa konstverk är som sagt mer betydande än andra. Men vem har förtur?

Inom graffiti finns en liknande värdekonflikt. Graffiti kan både betraktas som skadegörelse och konst, beroende på betraktare och upphovsman. När graffiti blivit en del av samtidskonsten har denna konflikt intensifierats. När gatukonstnären Banksy avbildat ett verk på en husvägg kan »klotret« ha ett ovärderligt konstnärligt värde – och dessutom ett ekonomiskt värde som överstiger byggnaden. Är det då klotret som är skadegörelse eller borttagandet av detsamma? Samma fråga kan ställas om konstverk som skadar en miljö, men samtidigt anses ha ett högt konstnärligt värde.

Många av konsthistoriens främsta verk har på ett eller annat sätt brutit mot tidens lagar – oftast baserade på religiösa och moraliska tabun. Men ger konst därför per definition konstnärer rätt att göra detsamma? Erfarenheten från konsthistorien visar att det är konstverkets verkshöjd som ofta avgör om vi i efterhand accepterar »brottet«. Konstverket måste med andra ord ha ett värde som överstiger brottets stigma. Vi kommer till exempel att se samhällskostnaden för Anna Odells verk *Okänd, kvinna 2009-349701* som mycket mindre än det kulturhistoriska värdet av konstverket.

Dock är det en farlig tanke att acceptera att konstnärlig höjd alltid ger moralisk rätt att bryta samhällskontraktet. Ett sådant tankesätt kan aldrig systematiseras, eftersom det inte är förenligt med vår demokrati. Balansen mellan fördömande och acceptans måste förbli osäker – och till viss grad orättvis, därför att alternativet är värre. Så kan en konstnär göra återkallerliga ingrepp i miljön? Kanske...

ANDERS RYDELL
CHEFREDAKTÖR

I HUVUDET PÅ EN KONSTNÄR

BILD: WOX

KONSTNÄREN NUMMER FYRA 2011

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE: ANDERS RYDELL

FORM OCH KONSTNÄRLIG LEDNING: NILLE SVENSSON

REDAKTIONSCHEF: ANTON GUSTAVSSON

MEDARBETARE I DETTA NUMMER: HEDVIG ANDERSSON, KLAS EKMAN,

NATALIA KAZMIERSKA, SANNA SAMUELSSON, ROBERT STASINSKI, ERIK

WÄHLSTRÖM, KEROLD KLANG, ALEXANDRA FALAGARA

OMSLAG: MARCO EVARISTTI, PORTRÄTTERAD AV ALFWOXNERUD

PRENUMERATION HELÅR 275 KR: RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

ANNONSER:

LUDVIG LOF LUDVIG@ANNONSHUSET.SE 08-662 75 09

HANS FLYGARE HANS@ANNONSHUSET.SE 08-662 75 03

KONSTNÄREN GÖRS AV EGG PUBLISHING PÅ UPPDRAG AV KRO/KIF

REDAKTIONEN: STORA NYGATAN 7, 111 17 STOCKHOLM

EMAIL: RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

KRO/KIF: ÅRSTÅNGSVÄGEN 5B, 117 43 STOCKHOLM

KRO/KIF TEL: 08 54542080

KRO/KIF EMAIL: KRO@KRO.SE, KIF@KIF.SE

TRYCK: TRYDELLS TRYCKERI AB

UPPLAGA 8000 EX

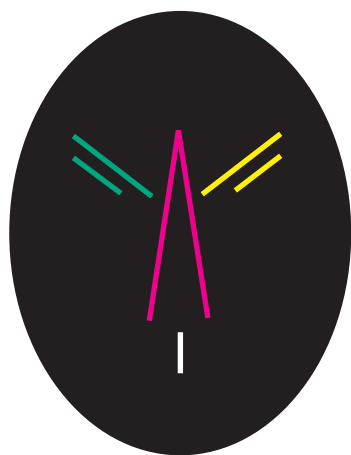
TIDNINGEN KONSTNÄREN GES UT AV AB SVENSK KONSTNÄRSSERVICE.

KIF Sveriges Konstnärverkare & Industriformgivare

Konstnärernas Riksorganisation

The Swedish Artists' National Organization

VAR FINNS MILJÖKONSTEN?

KONST SKA TA PLATS och ställa de stora frågorna, och frågan om hur vi får ett hållbart samhälle är en av de allra största. Men hur kan man driva hållbarhetsfrågor utifrån ett konstnärligt perspektiv? Jag tror att svaret på den utmaningen handlar om att konstnärer måste göra tre saker: provocera, påverka och positionera sig.

PROVOCERA MER: Ni konstnärer är skickliga på att få oss konsumenter att stanna upp och tänka till. Vart är vi på väg? Vilka frågor synliggör ni för att vi ska betrakta samhället ur nya infallsvinklar? Hur ska vi förhålla oss till klimat- och miljöfrågor, val av livsstil och socialt ansvar? Vad anser ni? Var driver ni dessa frågor i era konstverk? Vi behöver höra era åsikter, förslag och provokationer för att hjälpa oss att göra egna ställningstaganden.

PÅVERKA MER: Konstnärer har, liksom andra yrkesgrupper, ett ansvar att driva debatten om miljöfrågor. Det är inget nytt, så har det varit det senaste seklet. Konstnärer och artister har tagit upp samhällsfrågor och funnit nya formspråk som surrealism, kubism och alla andra »ismer« för att fånga uppmärksamhet. Det har gett oss nya perspektiv på vad som sker så vi kan omvärdera och utveckla samhället. En bild, en oljemålning, en skulptur eller installation kan vara ett mycket effektivt sätt att driva en fråga. Speciellt med alla tekniska möjligheter och nya kanaler som vi har idag för att sprida dem, till exempel sociala medier. Men jag tycker att man alltför sällan ser utställningar och möter konstnärer som tar upp miljö, klimat och hållbarhetsfrågor, trots att dessa frågor är avgörande för vår överlevnad. Det gör däremot arkitekter, som tagit till sig nya uttrycksformer för hållbarhet och uppfunnit nya inspirerande byggnationer som kombinerar form och funktion med spännande design i hållbarhetstecken. Varför är det så?

Det jag ibland ser som exempel på konst som ger perspektiv på frågan är konstnärer som arbetar med återvunnet material. Men ni har svårigheter. Kadmium är ett exempel på hinder på vägen för att måla mer miljöanpassat. Där kan en fördjupad diskussion med färgindustrin vara på sin plats. Men bara det faktum att många av er

väljer miljövänligt material gör att jag tror att det finns en önskan att skapa nya uttrycksformer för hållbarhet som berör och väcker oss till eftertanke.

POSITIONERA ER: Konsten måste ges mer plats på gator och torg så att den når ut till fler människor. Ni konstnärer måste ta vara på er möjlighet att positionera er i frågor så ni kan vara med och påverka beslut som rör offentliga miljöer. Det är alltför många människor som inte har tid eller vana att uppsöka kulturhus och museer. Därför måste den offentliga miljön öppnas upp för kulturyttringar i stället för att det säljs ut och äts upp av reklam. Gigantiska shoppinggallerior, som alla liknar varandra med samma butikskedjor, är på väg att ta över och blir våra nya mötesplatser. Ågarna har oftast ingen koppling till kvarteret eller staden och tänker mer på hyresintäkter än på en långsiktig utveckling. Kommunen förlorar där en viktig arena där invånarna får ta del av konst som ställer de stora och små frågorna.

Kollektivtrafiken är också ett bra exempel på en offentlig miljö i vilken många människor tillbringar mycket tid och som är för betydelsefull för att bara fyllas med kommersiella budskap. Ni konstnärer har en viktig del i arbetet att påverka politiker och allmänhet. Utnyttja er unika position att påverka och ta plats genom att svara på remisser, ordna utställningar som belyser era åsikter i frågan. Gör offentliga manifestationer genom upprop i Facebook och ställ upp på intervjuer i tidningar, kulturprogram och sociala medier. Ni har en stark röst och många lyssnar!

Vi på Miljömärkning Sverige vill gärna uppmana alla konstnärer att hjälpa oss och miljörörelsen med nya konstnärliga uttryck och formspråk för att driva miljö- och hållbarhetsfrågor vidare. Konsten ska återigen vara en ledande aktör i samhällsdebatten, med miljön och hållbarhet i fokus.

NANCY HOLM

PR- OCH KOMMUNIKATIONSCHEF MILJÖMÄRKNING SVERIGE

JUST NU: ADAM FUSS & HILMA AF KLINT
T O M 8 JANUARI 2012

KOMMANDE:

HELVETE 28 januari - 1 april 2012

Välkommen till en utställning där konsten är ömsom het och flammmande vild, ömsom intensivt djupborrande ned till smärtpunkten. *Helvete* handlar om det mörker som konsten ständigt återkommer till, från det romantiska 1800-talsmåleriet till vår egen svenska och internationella samtidskonst.

Konstnärer: Tracey Moffatt, Francisco de Goya, Glenn Brown, Sun Xun, Dick Bengtsson, Sten Eklund, Maria Miesenberger, Cindy Sherman, Roj Friberg, Marcus Larsson, Petter Zennström, Hans Jörgen Johansen, PO Ulvedt och Ann Böttcher.
Curatorer: Märten Castenfors och Douglas Feuk.
I samarbete med Liljevalchs Konsthall, Stockholm

SVART LJUS 4 februari - 1 april 2012

- en samlingsutställning med avstamp i gruppen runt Radium

Konstnärer: Per Svensson, Annika von Hausswolf, Lotta Antonsson, Leif Elgren, Ulrich Hillebrand, Freddie Wadling, Henrik Rylander.
Curator: Per Svensson

Kulturhuset, P A Halls Terrass
www.boras.se/konstmuseum

BORÅS KONSTMUSEUM

AI WEIWEI

ÖPPNAR 3 FEBRUARI

MAGASIN 3

HARD TO FIND. EASY TO LOVE.

ÖPPETTIDER: TORS 11-19, FRE-SÖN 11-17 / WWW.MAGASIN3.COM / BUSS 1 ELLER 76 TILL FRIHAMNEN

konstnärernas

CENTRAL KÖP

Stort utbud av
konstnärsmaterial
till bästa pris!

ALLA ÄR VÄLKOMNA

- bli medlem i föreningen och få
10% rabatt på hela sortimentet.

Fiskargatan 1, vid Mosebacketorg, Stockholm
Öppet alla vardagar kl. 10-18, lördag kl. 11-15
Webbshop www.konstnarernas.se

Vi levererar snabbt över hela landet!

Grundsunda kulturstipendium

STIPENDIET består av ett belopp på 15 000 kronor och fri bostad i en stuga vid Prästsjön, Grundundavallen, Örnsköldsviks kommun. Alla kategorier av kulturarbetare kan söka stipendiet. Verksamhetsområde är ej i förväg utsatt.

HUVUDMAN för stipendiet är en kommitté utsedd av Grundsunda Hembygdsförening - dess beslut kan ej överklagas. Stipendiets avsikt är att ge kulturarbetare några veckors vistelse i naturskön miljö. Prestationskrav ställs ej. Skriv en personlig ansökning.

MED ANSÖKAN bifogas 4 st färgbilder av arbeten.

SISTA ANSÖKNINGSDAG
30/3 2012

I slutet av maj meddelas beslut om årets stipendiat.

SKRIFTLIG
ANSÖKAN
TILL: STIPENDIEKOMMITTÉN
STURE FORSBERG, ORDF
HUSBYN 156
896 91 HUSUM

UPPLYSNINGAR:
0663-101 74

SKÖNHETSLYFT FÖR KULTURARVET

REGERINGEN SATSAR 270 MILJONER

PÅ ATT RUSTA UPP KULTURARVEN.

VIKTIGA PENGAR TILL KULTURARBETARE,

SÄGER REGERINGEN. MEN KRO/KIF

MENAR ATT MAN MÅSTE SLUTA PUTSA

PÅ DET FÖRGÅNGNA OCH SATSA PÅ

SAMTIDSKONSTEN.

Kulturarvslyftet – så heter regeringens nya arbetsmarknadsinsats som presenterades i höstbudgeten. Satsningen innebär att upp till 4 400 personer inom kulturområdet kan komma att få en så kallad anställning med lönebidrag, och riktar sig främst till personer som är långtidsarbetslösa eller sjukskrivna. I samband med initiativet avsätts också 270 miljoner kronor för anställning av arbetsledare. Dessa ska vara personer med relevant utbildning inom kulturområdet.

Arbetsstillfällena kommer att fokuseras kring tre huvudområden; digitalisering, inventering och vård. Det innebär att de som anställs bland annat kommer att ägna sig åt restaurering och tillgängliggörande av olika typer av kulturarv samt att sammanställa kunskap om samlingar, dokument, ljudband och fotografiskt materiel.

Riksantikvarieämbetet, som får i uppdrag att fördela de pengar som ska gå till handledning, är positivt till initiativet.

– Det är klart att vi ser detta som positivt. Det

skapar arbetstillfällen och man tillgängliggör det kulturarv som är vår gemensamma egendom. I stor utsträckning handlar det om jobb som inte hade blivit gjorda annars, säger överantikvarie Knut Weibull på Riksantikvarieämbetet.

På KRO/KIF är man dock kritisk till initiativet. Genom att, med undantag för handledartjänsterna, ställa krav på långtidsarbetslöshet eller sjukdomshistoria utesluter man dem som är utbildade inom kulturområdet, en bransch som redan brottas med hög arbetslöshet, menar man.

– Inom bild och form finns en problematik med låga löner och låg sysselsättning. Att då skola in personer utan erfarenhet är direkt kontraproduktivt. I den här satsningen efterfrågas inte erfarenhet eller kompetens i tillräckligt stor utsträckning. Det är den allvarligaste kritiken som vi riktar mot detta, säger Karin Willén, ordförande för KRO.

Man hävdar att initiativet är ett bevis på regeringens bristande förståelse för kulturarbetare och för kulturområdet i stort.

– Det är ett uttryck för en vag kulturpolitik där man saknar visioner och förståelse för området, fortsätter Karin Willén.

Man ställer sig också kritisk till att fokus ligger på kulturarvet.

– En tydlig och långsiktig trend är att kulturarvet tar allt större plats inom kulturpolitiken och kulturbudgeten. Allt mindre fokus läggs på samtidskonsten – det som blir morgondagens kulturarv. Vill vi ha en kulturpolitik som enbart förvaltar det förgångna? Dessutom har ju det svenska kulturarvet varit ett »enkulturarv«. Satsar man inte på framtiden satsar man inte heller på det multikulturella, säger Karin Willén.

Från Kulturdepartementets sida förstår man inte kritiken. Man framhåller att initiativet inte ska ses som en kulturpolitisk satsning, utan som en arbetsmarknadsåtgärd.

– Detta är en arbetsmarknadsåtgärd för personer som i nuläget står väldigt långt ifrån arbetsmarknaden. Initiativet hade kunnat tas inom en annan sektor än kulturen, men nu gjordes satsningen där och det tycker jag att man ska vara glad över. Jag känner mig oförstående inför kritiken. Det är ju av intresse för kulturområdet att de här arbetena utförs, säger

Henrik Toremark, stabschef på Kulturdepartementet.

Han betonar också att man genom handledartjänsterna kommer att kunna anställa personer med relevant utbildning.

– Det krävs kvalificerad handledning och det har man också avsatt medel för.

På KRO/KIF tycker man inte att det gör någon skillnad att handledartjänsterna går till utbildade personer.

– Nej, egentligen inte. Det visar ju bara att man egentligen förstått att det finns ett behov av att anställa kulturarbetare men att man valt att lösa det på ett annat sätt. Det allvarligaste på sikt är som sagt att man lär upp folk inom ett område som redan har problem med sysselsättning, säger Karin Willén.

På Kulturdepartementet tror man att varken kulturområdet eller de som är verksamma där kommer att bli lidande.

– Att fler människor arbetar inom kulturen har jag svårt att se som ett problem. Det är av intresse för kulturområdet att de här arbetena utförs, säger Henrik Toremark.

På KRO/KIF skulle man hellre ha velat se ett initiativ liknande Access-projektet, som genomfördes mellan 2006 och 2009 och vars syfte, likt Kulturarvslyftet, var att bevara, vårda och tillgängliggöra samlingar och föremål, men där man anställde kulturarbetare.

– Där utgick man ifrån erfarenhet och utbildning, inte sjukdomshistorik och arbetslöshet. Det var ett väldigt framgångsrikt projekt, där många av de som fick jobb hade adekvat utbildning och sedan fick stanna kvar på den arbetsplats där Access-arbetet hade anordnats, säger Karin Willén.

HEDVIG ANDERSSON

INSAMLING

RÄDDAR AI WEIWEI

ETT STORT BÖTESBELOPP HAR HOTAT

DEN KINESISKE KONSTNÄREN AI WEIWEI

SEDAN HAN SLÄPPTES UR HÄKTET I

JUNI. NU FLÖDAR DET IN PENGAR FRÅN

TIOTUSENTALS ANHÄNGARE SOM VILL

VISA SITT STÖD FÖR DISSIDENTEN.

Det har varit ett händelserikt och nedslående år för alla som följt den kinesiske konstnären och dissidenten Ai Weiweis öden. I april greps han av polisen på Beijings flygplats och häktades misstänkt för försök till skatteflykt. Därefter satt han fängslad i 81 dagar och släpptes först i juni. I oktober dömdes han att betala dryga böter på totalt på 2,4 miljoner yuan,

motsvarande 2,6 miljoner kronor. Bötessumman var enligt myndigheterna ett straff för skattebrott, men betraktas av de flesta opartiska bedömare som ett straff för hans frispråkiga regimkritik.

Själv har Ai Weiwei uppgivit att poliser sagt till honom i fängelset att målet med gripandet var att allmänheten skulle börja betrakta honom som en skurk. I det första längre uttalandet efter frisläpandet, i en artikel i Newsweek, gav han sedan en nattsvalt betraktelse från ett Beijing i mörker. Nu ser åtminstone den ekonomiska situationen ut att ha ljusnat för Kinas mest berömda konstnäraktivist. En insamling på nätet har lockat mängder av bidragsgivare från hela världen att samla in pengar för att betala konstnärens bötesbelopp.

Pengarna kommer dock inte bara från utlandet, även många kineser har bidragit. Att stödja en känd dissident är inte alls riskfritt i Kina, ändå har pengarna flödat in på en rad kreativa sätt. Utöver banköverföringar och postgirocheckar har människor stuckit in sedlar i pappersflygplan och kastat in dem över muren till hans ateljé.

–Tiotusentals människor har kommit med pengar. De har alla ett och samma budskap: Vi stödjer dig, vi vill visa folket vad solidaritet är och vi vet att alla anklagelser är påhittade, säger Ai Weiwei till BBC.

Den statsägda kinesiska tidningen Global Times varnar för att donationerna kan vara olagliga. »Den breda kinesiska allmänheten motsätter sig radikala och konfrontativa politiska utspel«, skrev tidningen

tidigare i höst. I en senare kommentar fortsatte man kampanjen med underförstådda hot: »Ai Weiwei-karakterer har kommit och gått de senaste 30 åren. Samtidigt har Kina bara stigit. Den riktiga sociala trenden är att dessa personer elimineras längs vägen«, skrev tidningen.

Det har emellertid inte avskräckt omvärlden, och totalt har insamlingen till stöd för Ai Weiwei skrapat ihop nio miljoner yuan, alltså flera gånger mer än han är skyldig skattemyndigheterna. Konstnären själv säger nu att han egentligen inte har behov av så mycket pengar och lovar att betala tillbaka pengarna. Men för hans anhängare är det nog inte så viktigt. En av dem säger till BBC att han med stolthet kommer att minnas de pengar han skänkt till Ai Weiwei.

–Jag kommer att behålla det postgirokvittot i resten av mitt liv. Det är den första röstsedel jag någonsin haft, säger läsaren, som inte vill uppge sitt namn för BBC.

I mitten av november gick tidsfristen ut för Ai Weiwei, och han valde då att betala ungefär halva bötesbeloppet till myndigheterna. Samtidigt protesterar han mot hur processen gått till, och misstänker att det faktum att han nu betalat delar av beloppet kommer att användas emot honom i ett senare skede av rättsprocessen.

–Jag känner mig arg och hjälplös. Hela den här processen är oacceptabel. Det är inte en rimlig dom, men man kan inte resonera med myndigheterna, sade han till BBC.

ANTON GUSTAVSSON

Adriana Lara, *Banana Peel*, 2008. Med konstnärens tillstånd. Foto: Pablo León de la Barra

The Future Lasts Forever

Ett projekt av Carlos Motta och Runo Lagomarsino

19 november 2011 - 4 mars 2012

Allora & Calzadilla, Francis Alÿs, Carlos Bunga, Mariana Castillo Deball, Abraham Cruzvillegas, Carlos Garaicoa, Antoni Muntadas, Adriana Lara och Wilfredo Prieto.

www.gavlekonstcentrum.se

**GÄVLE
KONSTCENTRUM**

Kultur & Fritid - Gävle kommun

NILLEDITIONS.COM

Matton®

MOLESKINE

Klassiska anteckningsböcker.

Plain Notebook Pocket: **80:-**

PORTFÖLJ MATTON PPH

Blixtlåsförsedd portfölj med ficka på ut och insida.

A3: **150:-** A2: **225:-**

8GB

USB-MINNE

Kingston. Kampanjpris så långt lagret räcker.

85:-

RITNINGSTUB

Från 50 cm till 110 cm.

80-115:-

SJÄLVLÄKANDE SKÄRMATTA

Blå/svart. Finns i fyra storlekar.

Pris ex. 45x60 cm: **210:-**

Matton AB
www.mattonbutiken.se

Välkommen till våra färgsprakande butiker:

Stockholm
Luntmakargatan 66

Göteborg
Första Långgatan 26

Malmö
Stora Nygatan 24

Priser inklusive moms. Alla medlemmar i KIF/KRO har **15% rabatt hos Matton** undantaget nettovaror. Går ej att kombinera med andra erbjudanden.

ANALYTISK MYNDIGHET

I APRIL 2011 INVIGDES MYNDIGHETEN
FÖR KULTURANALYS. REGERINGEN HAR
HÖGA FÖRVÄNTNINGAR PÅ
SIN NYA MYNDIGHET. MEN VAD
GÖR DEN EGENTLIGEN?

Under de senaste åren har regeringen satsat hårt på analys. Flera myndigheter har poppat upp som alla ska analysera den politiska utvecklingen. Vården, trafiken och tillväxten är några områden som fått egna analysmyndigheter och numera ska även kulturen analyseras. Myndigheten för kulturanalys, som startades i april, har till huvudsaklig uppgift att utvärdera och analysera effekter av kulturpolitiska åtgärder utifrån de nationella kulturpolitiska målen.

– Myndigheten kommer att ha en viktig roll i den fortsatta utvecklingen av kulturpolitiken, sade kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth i samband med att myndigheten sjösattes.

Myndigheten övertar vissa uppdrag från Kulturrådet, bland annat granskningen av den samlade finansieringen av kulturområdet. Den stora skillnaden är att myndigheten för kulturanalys inte själv arbetar med fördelningen av bidragen. Dessutom ska myndigheten arbeta med omvärldsanalys och initiera och följa forskning inom kulturområdet. Man ska löpande bedöma utvecklingen av mångfald, tillgänglighet och jämställdhet inom kulturen. De ska även fungera som en länk mellan berörda myndigheter, institutioner och andra organ. Myndigheten har alltså många strängar på sin kulturpolitiska lyra.

Myndigheten för kulturanalys lanserades ungefär samtidigt som den nya kulturpolitiska reformen Samverkansmodellen, som den också har till uppgift att granska. Reformen har införts i Skåne, Gotland, Halland, västra Götaland och Norrbotten från 2011 och ska till slut omfatta hela landet. Den går i korthet

ut på att ge regionerna mer kontroll över finansieringen av kulturen. Tanken är att man ska öka möjligheten till regionala prioriteringar.

Staten har fortsatt helhetsansvar för den nationella kulturpolitiken. Regionerna är alltså inte fria att använda de statliga medlen som de vill, utan måste fördela dem mellan de sju områden som regeringen har fastställt. Dessutom måste man själva skapa regionala kulturplaner. Betoningen på samverkan innebär också att man ska involvera företrädare från det civila samhället och det professionella kulturlivet. Den stora skillnaden för de regionala kulturinstitutionerna är att de nu ska söka pengar från landstingen i stället för direkt från Kulturrådet.

Är den nya myndigheten bra för konstnärer? Anna Söderbäck, ordförande för KLYS, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, är försiktigt positiv. Samverkansmodellen var hennes nämnd från början mycket negativ till, men numera försöker man att se den som en möjlighet. Vad myndigheten kommer att innebära är svårt att säga något om ännu.

– Det låter väldigt bra om man lyssnar på vad de säger, men med det uppdrag de har skulle de behöva en större budget och mer personal. Vi tycker dock att det är jättebra med en analysmyndighet som står utanför Kulturrådet. KLYS vill dock betona att det är väldigt viktigt att även Kulturrådet är med och utvärderar, säger Anna Söderbäck.

Många som myndigheten har anställt har en bakgrund inom ekonomi och forskning snarare än inom kultur. Hur ser ni på det?

– Det tyckte jag kändes lite oroande först. Men huvudsaken är kanske att man har möjlighet att titta på siffror och analysera utifrån ett öppet sinne. Än så länge har jag ingen anledning att flagga för någonting.

Direktören för den nya myndigheten heter Clas-Uno Frykholm. Han är filosofie doktor inom pedagogik från Umeå universitet och kommer senast från Mistra, stiftelsen för miljöstrategisk forskning. Han betonar myndighetens roll i att ge kunskapsunderlag till regeringen i olika kulturpolitiska frågor. Det gäller även sådant som kan leda till en omvärdering av politiken.

– Vi uppmuntras inte bara att komma med förslag och rekommendationer för hur politiken kan utvecklas, utan även att vara kritiska, säger han.

Vad har varit viktigast när ni har rekryterat medarbetarna?

– Det är en balansgång mellan att välja människor med sakkunskap eller metodkunskap. Man behöver både och, men eftersom vi vill hålla en mycket hög vetenskaplig nivå har vi främst valt forskarutbildade.

Det är betydligt svårare att kompetensutveckla någon till att bli forskare än till att få sakkunskap. Den kommer så att säga automatiskt när man har arbetat i fältet en tid.

Hur mycket kontakt kommer ni att ha med kulturskapare?

– Vi har diskuterat olika lösningar på det. Ett förslag var att man skulle ha referensgrupper eller paneler, men jag tror inte vi mäktar med att ha fasta paneler just nu. Vi kommer nog snarare jobba med idéseminarier inom olika områden där vi bjuder in kulturskapare och andra intressenter. Det beror på om vi får budget. Men vi har tät kontakt med kulturorganisationerna.

Hur kan ni vara oberoende när ni skapats av regeringen?

– Jag brukar skilja på begreppen fristående och oberoende. Vi är fristående i relation till andra myndigheter som har ett genomförandeansvar, till exempel Kulturrådet. Men vi kommer inte att vara oberoende i relation till regeringen av den enkla anledningen att det är de som har inrättat, finansierat och ger myndigheten uppdrag. Det är en balansgång mellan att hävda sitt oberoende och att producera policyrelevanta underlag. Vi måste se till att det vi tar fram är relevant för politiker. Det är det som skiljer utvärdering från forskning.

Peter Almerud, frilansjournalist och utredare med inriktning på kulturpolitik, ser andra skäl till att myndigheten inrättats.

– Ett av motiven till att myndigheten kommer till är att man vill skilja på de som beslutsfattar och de som utvärderar. Men framförallt behövs den för att kunskapsupbyggnaden inom fältet har varit eftersatt sedan flera år tillbaka. Kulturrådet hade från början förhållandevis bra resurser för det här, men de har successivt minskat i takt med att uppgifterna har ökat och anslagen inte följt med, säger han.

Vad tror du om myndighetens möjligheter att vara kritisk?

– Det här är etablerade forskare, så jag förutsätter att de har ett kritiskt förhållningssätt. Men det handlar förstas också om hur uppdraget ser ut. En svårighet är att man måste hålla armlängds avstånd till departementet, samtidigt som departementet ger uppdragen. Det kräver en viss tuffhet.

Den första rapporten från Myndigheten för kulturanalys, om den nya samverkansmodellen, presenteras i mars 2012.

Läs mer om oss på webben!
www.kramfors.se

Kramforsbladet

Höga Kustenstipendiet delas ut av Kramfors kommun.

Stipendiet består av ett kontantbidrag på 10.000 kronor och två veckors logi i Höga Kusten.

Höga Kustenstipendiet kan sökas av verksam nordisk bildkonstnär. Stipendiaten erbjuds efter vistelsen i Höga Kusten att ha en utställning i Kramfors konsthall.

För ansökan och mer information:

Kontakta Ninni Mellander, tel 0612-80 252,
ninni.mellander@kramfors.se, www.kramfors.se

Sista ansökningsdag är 27 januari 2012

ÅDALEN & HÖGA KUSTEN

Varje droppe färg i avloppet är en droppe för mycket

Kadmium är en giftig tungmetall som finns i vissa konstnärsfärger (olja-, akvarell- och akrylfärg).

Du kan bidra till en bättre miljö genom att välja att måla med kadmiumfria färger och ta hand om dina färgrester på rätt sätt.

Mer information om hur du målar miljöanpassat finns på www.kappala.se

www.kappala.se

KÄPPALA

För renare sjöar och skärgård

Konstfack söker

Professor i grafisk design

Professor i design med inriktning mot textil

Professor i konst med inriktning mot textil

Professor i konst med inriktning på samtida konsthantverksteori och konsthantverkshistoria

Lektor i design med inriktning mot textil och rumslig gestaltning

Lektor i konsthantverk med inriktning mot glas

Samtliga lediga anställningar har sista ansökningsdag den 9 januari 2012.

Läs mer på www.konstfack.se/ledigajobb

Konstfack

Konstfack, Box 3601, 126 27 Stockholm Tel 08-450 41 00 (vxl) www.konstfack.se

ateljé, galleri, utställning,
 transport, kameror...

förmånliga försäkringar för
 medlemmar i KRO och KIF

Danderydsgatan 14
 114 26 Stockholm
 tel 08 440 54 40
 fax 08 678 29 20
info@gefvert.se
www.gefvert.se

gefvert
 FÖRSÄKRINGSMÄKLARE

<p>OCKUPERA KONSTVÄRLDEN?</p> <p>NEW YORK Motståndsrörelsen Occupy Wall Street, vars protest mot finansvärlden har spridit sig över hela USA, vill nu även influera konsten. En del av gruppens New York-sektion, som inledde den numera världsspännande rörelsen, har börjat titta på olika sätt att starta kulturhus för konst och aktivism. Men redan nu har utställningar som influerats av rörelsen hunnit öppna i New York, bland annat bildkonst- och affischutställning This Is What Democracy Looks Like, som visats på The Gallatin Galleries. – Vi har trots allt liknande syften, eftersom våra konstnärer strävar efter ett jämlikt och inkluderande förhållningssätt – vi vill göra konst för vanliga människor, inte bara för rika, säger curatören Keith Gray till nyhetssajten The Art Newspaper.</p>	<p>nummer av Konstnären. I bostadsområdet Västra hamnen i Malmö har man installerat skulpturer i rostfritt stål som samtidigt ska fungera som trädningsredskap. Catarina Rolfsdotter-Jansson heter konstnären bakom de tre skulpturerna Bollen, Barren och Bron. »Konst och kultur skapar välmående, och vi vet att man mår bra av att röra sig. Jag tänkte att om man förenar det så blir det extra bra«, säger hon till Sydsvenska Dagbladet.</p>	<p>SÄLISUCCÉ FÖR MINI-MONET</p> <p>HOLT Underbarnet Kieron Williamson blev en brittisk riks-kändis redan i dagisåldern, när hans impressionistiska målningar av stadslandskap visades i tidningarna. Nu har han fyllt nio och satt ett nytt personligt försäljningsrekord. På en auktion i mitten av november såldes tio målningar för totalt över 100 000 tusen brittiska pund, motsvarande mer än en miljon svenska kronor. De flesta målningarna skildrade de lantliga omgivningarna i närheten av unge Kierons hemtrakter i östra England, men den målning som gick för högst pris föreställer Süleymaniye moskén i Istanbul. Efter att auktionen var över firade »Mini-Monet«, som han kallas i brittiska medier, med kinesisk snabbmat.</p>	<p>NYTT KULTURSTÖD KLUBBAT</p> <p>STOCKHOLM Det nya kulturstöd för Stockholms teatergrupper och andra fria kulturaktörer, som Konstnären tidigare rapporterat om, är nu formellt beslutat i kulturnämnden. Efter kritik från flera aktörer, som befarade att kommunen skulle detaljstyra konstnärernas verksamhet, har Stockholms stad gjort vissa förändringar i det ursprungliga förslaget. Alla partier i kulturnämnden ställer sig nu bakom det nya kulturstödet, utom Vänsterpartiet som i ett uttalande skriver att det hotar den konstnärliga friheten. Den nya modellen för kulturstöd träder i kraft 2013.</p>
<p>FÖRVIRRING OM CARL LARSSON-VERK</p> <p>NORRKÖPING En Carl Larsson-målning från 1904 är till salu hos auktionsfirman Bukowskis. Enda problemet? Den stals ifrån Norrköpings konstmuseum vid ett inbrott 1988. Tavlans, som varit försvunnen sedan dess, har nu alltså dykt upp när den nuvarande ägaren vill sälja den på auktion. Ägaren har emellertid kvitto och kan visa att den köptes i god tro, och stölden är dessutom preskriberad. Norrköpings kommun vill ha tillbaka den stulna målningen, men säger till SVT:s Kulturnyheterna att man inte har tid att driva någon civilrättslig process. Hur som helst tros verket, som är värderat till 2,5 miljoner, vara svårt att sälja för sitt egentliga värde eftersom det är stulet.</p>	<p>TUFFA VILLKOR FÖR KONSTNÄRLIGA FILMARE</p> <p>STOCKHOLM Den konstnärligt inriktade personalen på filminspelningar mår dåligt på jobbet. Det framkommer i en undersökning av filmarbetares arbetsvillkor, som genomförts på uppdrag av branschens fack och arbetsgivare. Och det är särskilt de i kategorin »övrig konstnärlig personal« som vitnar om långa arbetsdagar och dåliga arbetsvillkor.</p> <p>– Jag har bajsat blod, jag har kollapsat, jag har blivit sjuk i feber och liknande utan egentlig orsak. Oftast kommer det efter arbetet, när man är klar med arbetet och man kan slappna av och inte är i korrhulet, säger Thomas Nilsson, som under åtta år jobbat som konstnärlig personal vid filminspelningar till Kulturnytt i Sveriges radio.</p>	<p>MANGADOMEN TILL HD</p> <p>STOCKHOLM Det så kallade mangamålet, som Konstnären tidigare skrivit om, tas upp till Högsta domstolen. Målet handlar om japanologen och serieexperten Simon Lundström, som dömts till böter för innehav av bilder som klassas som barnpornografiska. Trots att bilderna är tecknade, och därför inte kränker några verkliga barn, betraktas de enligt tidigare domar som kränkande av barn som kollektiv. Denna problematik, som mötts av kraftfull kritik från många publicister och konstnärer, ska nu prövas även i landets högsta domstol.</p>	<p>MODERNA MALMÖ FÖRBLIR SJÄLVSTÄNDIGT</p> <p>MALMÖ Moderna Museet i Malmö kommer även fortsättningsvis att ha en självständig verksamhet och en egen konstnärlig chef. Museet aviserade för en dryg månad sedan att man skulle tvingas till stora besparingar, vilket fick Malmöchefen Magnus Jensner att avgå. Detta fick många att befaras att Moderna i Malmö skulle tappa sin självständighet och bli en renodlad filial till museet i Stockholm. Men det är inte alls avsikten, har nu överintendent Daniel Birnbaum meddelat efter ett möte med Malmö stad och Region Skåne.</p> <p>–Vi avser att hålla avtalet. Och vi hoppas att besparingarna inte ska märkas för publiken, säger han till Sydsvenska dagbladet.</p>
<p>POLISEN KLOTTERBLUFFADE</p> <p>STOCKHOLM Stockholmspolisen ljög när de i somras uppgav att 16 graffiti-målare hade gripits på bar gärning i anslutning till konst-evenemanget Art of the Streets. Det visar en granskning som SvD:s kulturredaktion har gjort. Riksteaterns arrangemang i augusti blev föremål för en häftig kulturdebatt, där moderata företrädare som var kritiska till evenemanget lyfte fram polisens uppgifter som sanning. Nu kan SvD visa att nästan samtliga kopplingar till Art of the Streets var tagna ur luften. Endast ett fall av sexton hade en direkt koppling till evenemanget. Bland annat hade man räknat in ett fall av klotter på Lidingöbron, alltså i en helt annan del av Stockholm, samt ett gripande sju timmar efter festivalens stängningstid.</p>	<p>FOTOSTÖLD PÅ BOKMÄSSAN</p> <p>GÖTEBORG Fotografen Sanna Sjöswärd har fått stora delar av sin utställning Eldsjälaren stulen i samband med bokmässan i Göteborg. Elva inramade porträttbilder fick tjuvarna med sig och bara en bild lämnades kvar, föreställande skådespelaren Michael Nyqvist.</p> <p>– Det är rätt mycket jobb med en sådan här större utställning, så det känns trist, säger Sanna Sjöswärd till tidningen Journalisten. Samma tidning noterar också att det inte är den första fotostölden på senare tid – i mitten av oktober stals även 44 inramade porträtt från butiken Procenter i Stockholm.</p>	<p>SANDRA BACKLUND PRISAD</p> <p>STOCKHOLM Modeskaparen Sandra Backlund har tilldelats Sveriges bildkonstnärersfonds årliga Stora stipendium. Backlund, som tog examen från Beckmans modelinje år 2004 och startade sitt eget klädmärke samma år, har fått mycket uppmärksamhet internationellt för sina skulpturliknande plagg och betraktas idag som en av de mest framstående svenska modeskaparna. Hon får priset bland annat »för sin förmåga att förena två till synes kontrasterande begrepp som haute couture och hantverk«, som juryn skriver i sin motivering. Prissumman ligger på 300 000 kronor.</p>	<p>MÖDOSAMT KULTURARVSARBETE I HAITI</p> <p>PORT-AU-PRINCE Snart två år efter den stora jordbävning som ödelade stora delar av Haiti pågår fortfarande arbetet med att trygga framtiden för nationens kulturarv. Ända sedan den ödesdigra dagen i januari 2010 har kulturarvsexperten från USA, Kanada och Europa funnits på plats för att bistå sina haitiska kollegor. Bland annat har det amerikanska nationalmuseet Smithsonian bidragit till en ny konserveringsstudio i syfte att bevara kulturarv som räddats ur rasmassor. Nu väddar de ansvariga för att få förlängt stöd för projektet, som annars riskerar att ha varit förgäves.</p> <p>– Att rädda kulturarv efter naturkatastrofer tar årtionden. Det går inte att lösa med korttidslösningar, säger chefskonservatorn Stephanie Hornbeck till The Art Newspaper.</p>
<p>KONST BLIR TRÄNINGSPREDSKAP</p> <p>MALMÖ Nu hoppar även Malmö kommun på trenden att använda konst som en hälsobringande åtgärd, något som vi diskuterat i tidigare</p>	<p>FÖGA FORTBILDADE BILDLÄRARE</p> <p>STOCKHOLM Bara 110 av 8429 svenska lärare har fått fortbildning i ämnet bild under Skolverkets satsning Lärarlyftet, det visar nya siffror. Enligt statssekreterare Bertil Östberg beror den låga fortbildningsnivån på att skolorna inte har prioriterat bildämnet, utan låtit det stå tillbaka för matematik, svenska och specialpedagogik. Särskilt stora verkår kunskapsluckorna vara inom digital bildbehandling och ny teknik – trots att dessa kunskaper understryks i den nationella kursplanen för bild.</p> <p>– Generellt sett står det illa till med kompetensen att undervisa enligt den nya läroplanen, säger Wiola Sirland, bildlärare på Södervärnsskolan på Gotland, till Kulturnytt i Sveriges radio.</p>	<p>UMEÅ SPRÄNGER BUDGETEN</p> <p>UMEÅ År 2014, då Umeå är Europas kulturhuvudstad, förväntas bli en höjdpunkt för inte bara Umeås utan hela Norrlands kulturliv. Nu framkommer att det också ser ut att bli dyrare än någon beräknat. Utgifterna har skenat i takt med de höga ambitionerna, och i dagsläget ligger man 20 miljoner kronor över budget. Framför allt är det stadens nya kulturhus som kommer att kosta pengar, och inget talar för att utgiftssiffrorna kommer att sjunka framöver.</p> <p>–Det blir säkert mer än så, säger Umeås kommunalråd Lennart Holmlund till Västerbottens folkblad.</p>	<p>KONSTSTÖLDER I LIBYEN</p> <p>BENGHAZI Farhågorna om att Libyens konstskatter skulle plundras under avsättningen av diktatorn Muammar Khadafi har visat sig stämma. Nu går Interpol ut med en internationell efterlysning av tusentals antikviteter som stulits från ett förråd i Benghazi. Detta trots att man samlat ihop de ovärderliga skatterna just i syfte att de inte skulle riskera att försvinna.</p>

”På den tiden skulle alla, speciellt tjejerna, bli ’krukisar’. Jag ville bli designer och betraktades nästan som en skum typ.”

BENGT BERGLUND

1961 grundades KIF – Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare. I jubileumsskriften *Fribrytarna (KIF 1961–2011)* tecknas för första gången historien om KIF, från då till nu. Möt KIF:s grundare och tillika några av 60-talets mest spännande fribrytare, som Anders B. Liljefors, Hertha Hillfon och Claës E. Giertha. Texter och intervjuer av Petter Eklund och Cilla Robach. Fotografier av Märta Thisner.

129 kr

Beställ *Fribrytarna (KIF 1961–2011)* på www.kif.se/50

FOTO: MÄRTA THISNER

Angela Detanico & Rafael Lain
Maurício Dias & Walter Riedweg
Eugenio Dittborn
Öyvind Fahlström
Cao Guimãraes
Dominique Gonzalez-Foerster
Fredrik Ehlin, Andjeas Ejiksson & Oscar Mangione
Laura Lima
Arto Lindsay
Dora Longo Bahia
Renata Lucas
Raimundas Malašauskas & Marcos Lutyens
Cinthia Marcelle
Rodrigo Matheus
Cildo Meireles
João Modé
Fabio Morais
Rivane Neuenschwander
Natascha Sadr Haghghian
Rirkrit Tiravanija
Haegue Yang
Curated by Daniela Castro and Jochen Volz

24 AUG – 8 JAN

THE SPIRAL AND THE SQUARE

Torsgatan 19, Stockholm
www.bonnierskonsthall.se Ons–fre 12–19
Tack till Clarion Hotel Sign Lör–sön 11–17

 Bonnierskonsthall5år

VAD VILJA SOCIAL- DEMOKRATERNA?

INNEHÅLLSLÖS, PASSIV OCH AMBITIONSLÖS

– OPPOSITIONENS KULTURPOLITIKER GER

STENHÅRD KRITIK MOT LENA ADELSON

LILJEROTH'S POLITIK. MEN VAD VILL DE

SJÄLVA EGENTLIGEN?

6,7 miljarder kronor satsas på kultur i regeringens budget för 2012. Det innebär att 0,82 procent av hela statens budget går till satsningar inom kulturlivet. I jämförelse med förra årets budget har i år ytterligare 179 miljoner kronor lagts till kulturbudgeten. I den siffran räknar man dock in den satsning som görs på Kulturarvslyftet, en arbetsmarknadsåtgärd som går ut på att långtidsarbetslösa ska få en så kallad anställning med lönebidrag inom kultursektorn. Utan den ökar budgeten med 105 miljoner eller 1,6 procent i jämförelse med förra året.

Vinnarna i 2012 års budgetproposition är bland annat Nationalmuseum och Waldemarsudde som får sina anslag ökade med 17 miljoner kronor. Vidare gör regeringen en jämställdhetsåtgärd inom musiken där man avsätter åtta miljoner kronor för att män och kvinnor ska bli mer jämställt representerade inom musiklivet. Skapande skola får ytterligare 50 miljoner kronor till sin verksamhet som går ut på att etablera en starkare koppling mellan kulturlivet och skolan genom att, i samarbete med professionella aktörer,

inkludera konstnärlig verksamhet i undervisningen i större utsträckning.

Inte helt oväntat är Socialdemokraterna och Miljöpartiet starkt kritiska till alliansregeringens kulturpolitiska satsningar.

–Som kulturbudget är den tämligen innehållslös, säger Berit Högman (S), ordförande i kulturutskottet. Det finns ingen ambition. Jag vet inte om det är medvetet, brist på strategi eller väntan på marknadslösningar, men jag möter en stor frustration ute bland de som är verksamma inom kulturlivet. Regeringens kulturpolitik är överlag väldigt visionslös.

Socialdemokraterna hävdar att regeringens kulturbudget präglas av passivitet och få nya idéer. Man kritiserar regeringen för att enbart vara intresserade av att satsa på de typer av kultur som är ekonomiskt lönsamma och att man därigenom lämnar stora delar av kulturlivet i händerna på kommersiella intressen.

–Kultur är fortfarande en klassfråga i stor utsträckning och det saknas en förståelse för det. Det finns ingen ambition hos regeringen att nå de som inte når kulturen naturligt. Vi vill att man på allvar tar tag i klyftan i kulturkonsumtionen för den är stor och riskerar att öka. Till detta hör bland annat fri entré på statliga museer. Det är en byggsten i den kulturella allemansrätten – att alla ska ta del av det som skapas, säger Berit Högman.

Vad gäller Skapande skola, regeringens stora kulturpolitiska satsning, ställer man sig tveksamma till om initiativet har önskad effekt.

–Det enda man hör något om kulturpolitiskt är Skapande skola. Där vill vi ha en utvärdering eftersom vi har fått indikationer att konstnärer inte kommer in så som man tänkt. Skapande skola bygger på att eldsjälarna engagerar sig. Här tycker vi också att det är viktigt att man satsar på kommunala kultur- och musikskolor med låga avgifter, säger Berit Högman.

Anslaget till Statens konstråd ligger i regeringens budget kvar på samma nivå som tidigare år efter sänkningen från 36 till 33 miljoner kronor 2007. Genom att höja anslaget vill Socialdemokraterna bidra till

fler arbetstillfällen för konstnärer. Regeringens kulturbudget försämrar arbetsmarknaden för kulturarbetare, enligt både Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Att skapa arbetstillfällen inom kulturlivet och att i större utsträckning göra det möjligt för kulturarbetare att leva på sitt arbete är centrala mål för båda partierna.

–Vi skulle vilja se en anslagshöjning till Statens konstråd med tio miljoner och vi vill att man verkligen driver en procentmålet, säger Berit Högman som också efterlyser en utredning av en procentregeln då man tycker att det saknas kunskap om hur den efterlevs och fungerar i praktiken.

Från Miljöpartiets sida vill man satsa 600 miljoner kronor på att förbättra kulturarbetarens villkor under de närmaste tre åren. Man vill bland annat att konstnärsstipendier blir pensionsgrundande och att kulturarbetare får samma villkor som andra arbetstagare när det gäller löner, pensioner och A-kassa.

–I vår budget satsar vi på kulturskaparnas villkor och i den frågan är vi verkligen kritiska mot regeringen. Det är en stor del i vår ambition att förbättra kulturskaparnas villkor, säger Tina Ehn (MP), ledamot i kulturutskottet.

Framförallt vill man säkerställa att MU-avtalet verkligen används och inte bara blir en vision.

–Det är många som vittnar om att man inte följer MU-avtalet. Det är allvarligt och något vi kommer att följa upp. Därför har vi valt att lägga pengar på detta, säger Tina Ehn som föreslår att regeringen utarbetar riktlinjer för alla institutioner som får statligt bidrag.

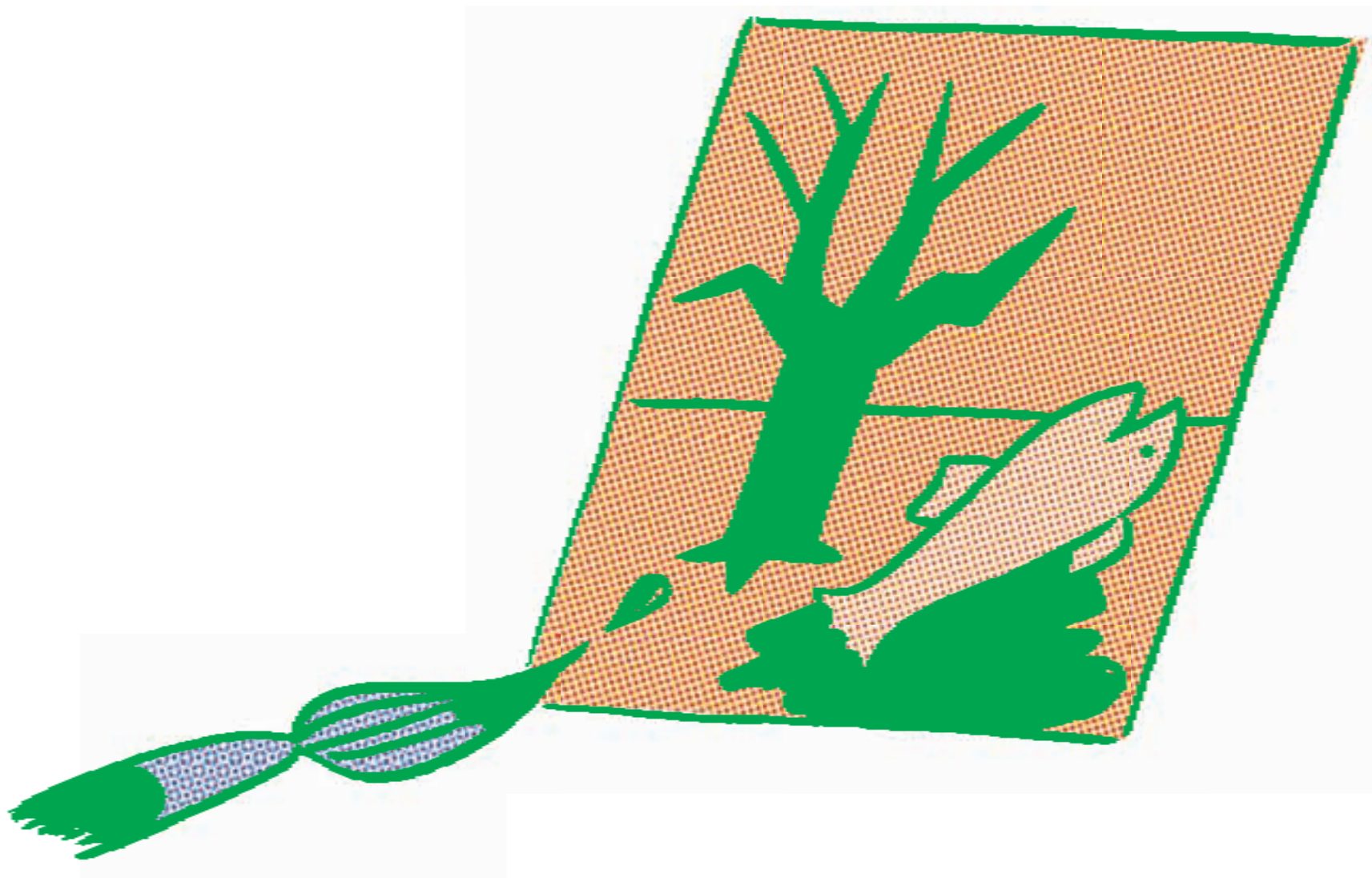
Även Socialdemokraterna gör MU-avtalet till en central fråga.

–Man behöver bli strängare med hur museer och utställningshallar använder MU-avtalet. Även om det innebär att färre ställer ut så är det värt det om det också innebär att de som gör det får bättre villkor. Det här avtalet behöver bli på riktigt och inte bara på låtsas, säger Berit Högman.

HEDVIG ANDERSSON

zinkvit.se

SJU MILJÖFARLIGA UNDERVERK

Konstvärlden har ägnat sig mycket åt klimatfrågor de senaste åren – ändå är det som om den så kallade ekokonsten aldrig riktigt slår igenom. Kanske för att den har ägnat sig så mycket åt att vara just naturvänlig och romantiserande. Som om konsten av någon anledning skulle behöva känna ansvar för att Antarktis smälter. I själva verket är det snarare de miljöfarliga verken som sätter fokus på vårt

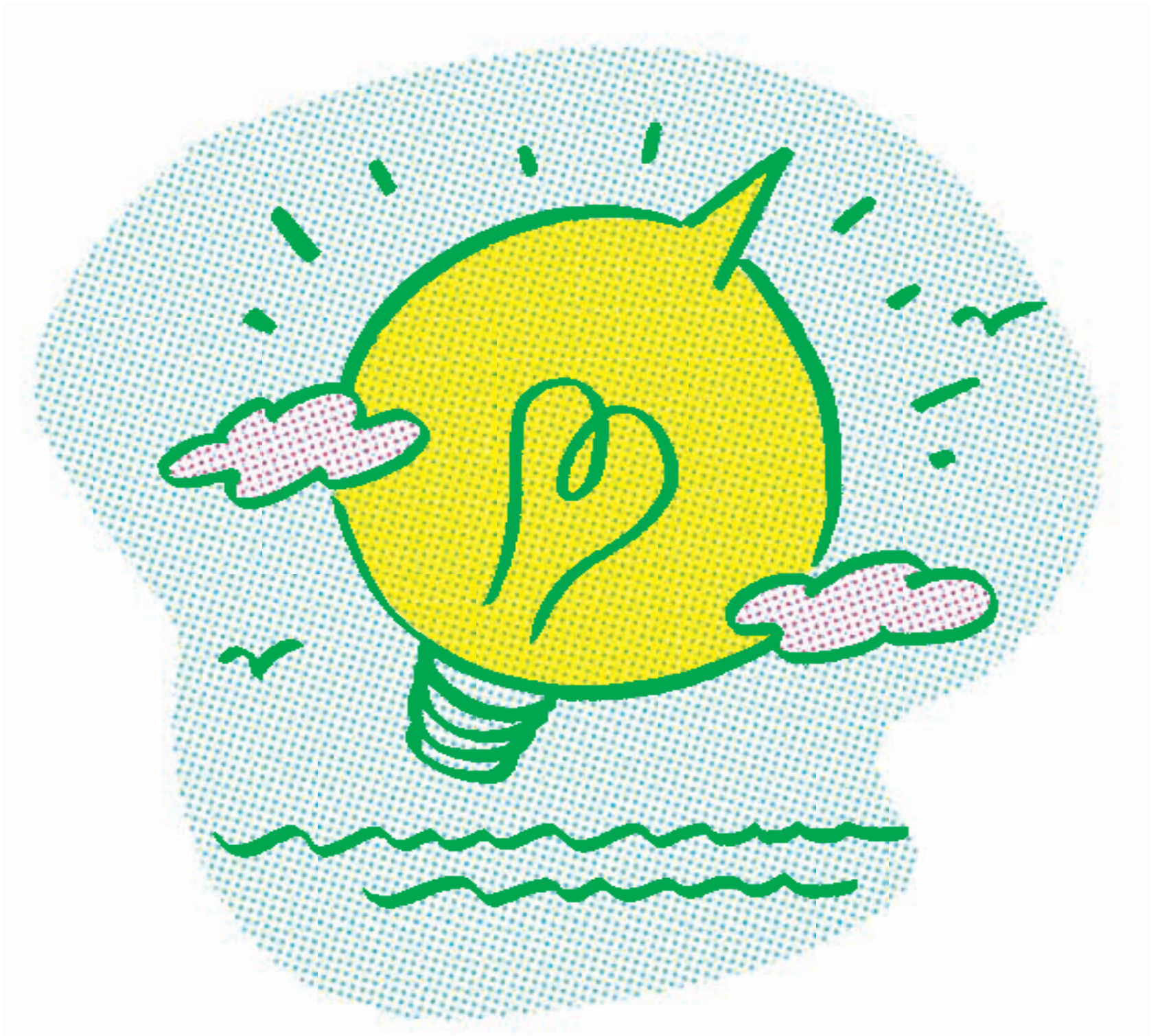
förhållande till djur och natur: kött-installationer, djur-fiender och konstnärer som skräpar ner i landskapet, som experimenterar med giftiga grundämnen och skapar spektakulära upplevelser med hjälp av enorma mängder el. Genom historien har många mer eller mindre viktiga konstverk snarare gått ut på att förstöra miljön – för att på så sätt få oss att lägga märke till den. Konstnären listar sju exempel.

1. Den oetiska fiskfarmen

Det brittiska paret Helen och Newton Harrison var tidigt ute med ekologisk konst, men fick djurvännerna mot sig när de skapade en fiskfarm på Hayward Gallery i London 1971. Sex stora vattentankar fylldes med skaldjur och fisk; humrar, räkor, kräftor och mal. Installationen skulle vara ett konstruktivt inlägg i diskussionen om stadsodling och urbana kretslopp. Tanken var att fisken skulle avlivas med elstötar i en sorts döds-kammare, rensas och fileas inför vernissagepubliken. Inhumant att döda djur inför publik menade ilskna aktivister – någon krossade till och med galleriets fönsterruta i protest. Men såväl vetenskapsmannen C.P. Snow som författaren Antonia Fraser försvarade paret Harrisons fiskfabrik.

2. Oljebaronen

Det fanns förstås en tid när peak oil kändes mycket avlägsen, men manliga konstnärers relation till motorfordon har alltid varit väldigt naiv. Ta Öyvind Fahlströms *ESSO-LSD* (1967), en hyllning till bensindrivna resor och andra trippar. Eller Alan Kaprow, som fyllde ett helt galleri med bildäck för besökarna att glatt klättra runt på. Tyske Ruppe Koselleck har en mer aggressiv approach: han planerar nämligen att ta över bensinbolaget BP. Sedan 2001 har han samlat spillolja från stränder och naturkatastrofområden, som han använder för att måla konstverk av. Intäkterna går till köp av BP-aktier. När verket *Hostile takeover of BP* är slutfört ska han ta itu med Shell. Fast exakt vad han ska göra med alla sina borrhorn och oljeplattformar har inte riktigt framgått än: «Jag kommer att förändra världen», säger han själv.

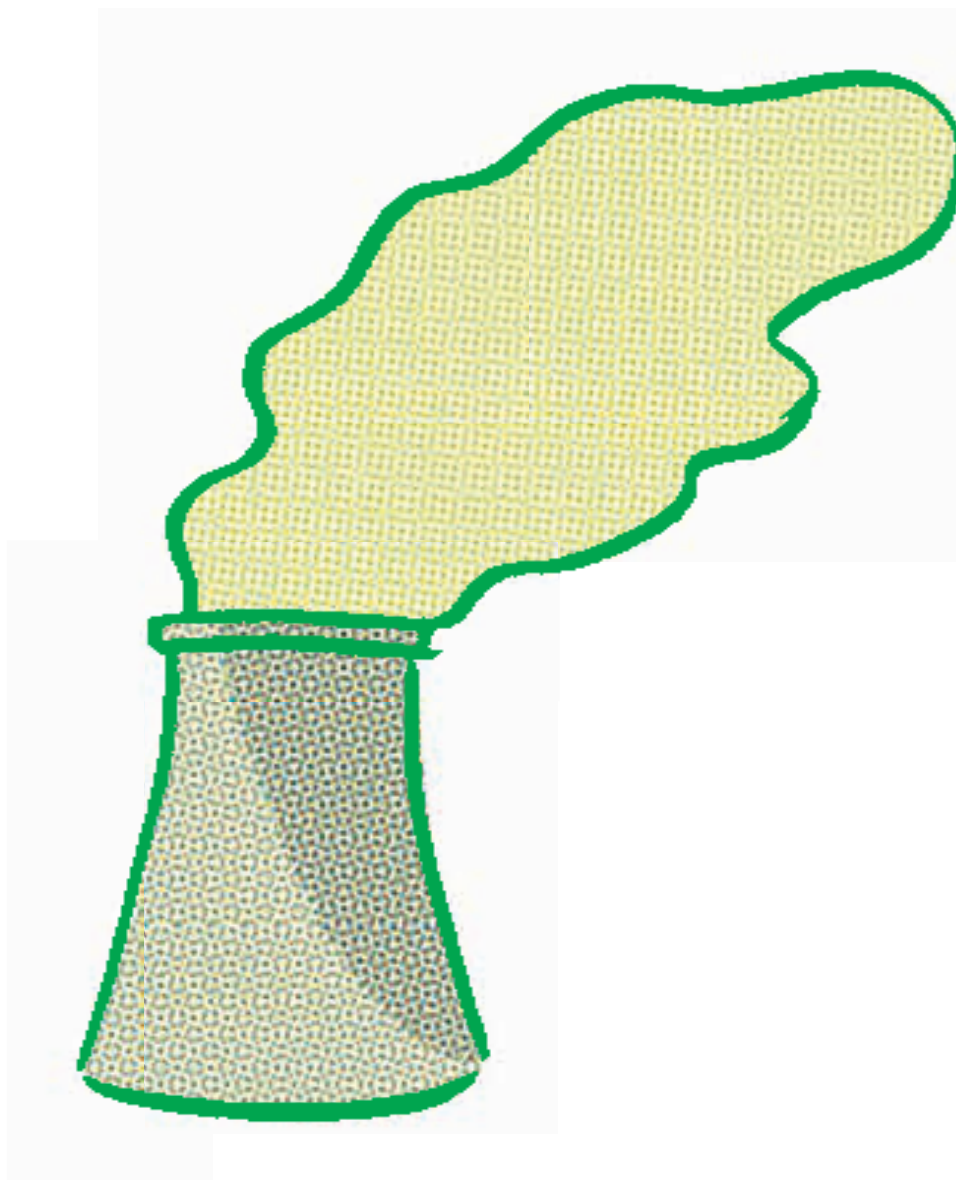

3. Energitjuven

Den hypade dansken Olafur Eliasson brukar kallas för miljökonstnär, eftersom han återskapar naturens under, som vattenfall och morgondimma. Konstigt nog är hans konst egentligen inte särskilt eko-vänlig. Förutom att han gjort PR för bilindustrin och fraktat enorma installationer kors och tvärs över hela världen, är han även en av vår tids mest energiförbrukande kreatörer. I hans konstverk ingår ofta ett par fläktar som körs på högvarv dygnet runt, 20–30 brummande motorer och gigantiska 500-wattslampor, som skapar fina ljusfenomen. Installationen The Weather Project – en artificiell solnedgång som visades i turbinhallen på Tate Modern i London 2003 – innehöll till exempel hela 200 glödlampor. Eliassons elräkningar skulle man gärna vilja se.

4. Miljöbovarna

Den så kallade Land Art-rörelsen menade säkert väl. De ville ta konsten från stadens snobbgallerier ut i det vackra landskapet. Att det också var oerhört självcentrerat, att bete sig som en bulldozer i naturen, blev dock tydligt när konstnärerna Christo och Jeanne Claude gjorde ett paket av en strand i Little Bay i Australien, 1969. I arbetet med att surra fast de enorma sjoken av syntettyg över klipporna involverades hundratals medhjälpare och ett 15-tal bergsklättrare. Problemet var att Christo och Jeanne Claude hade glömt bort buktens djurliv. Till exempel fåglarna, som brukar häcka i klippskrevorna. Lokalbor protesterade högljutt när man upptäckte att både pingviner och sälar fastnat och fick skäras loss under de tunga textilmassorna. Inget av detta hindrade Christo från att fortsätta slå in saker, senare i karriären bland annat öar, bilar och tyska riksdagen.

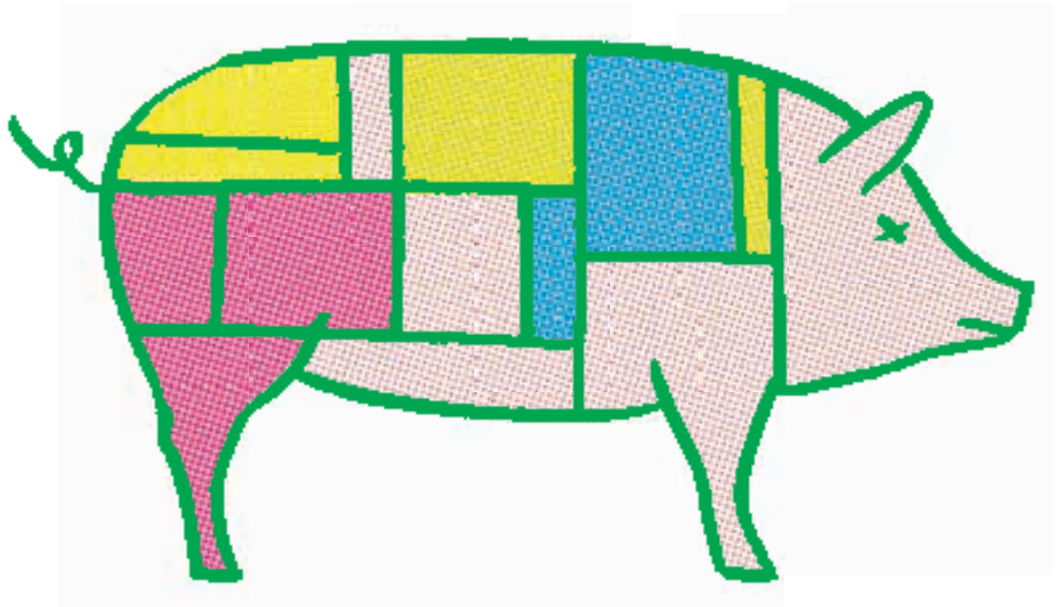
Ceci n'est pas une pipe.

5. Atomklyvaren

Nyligen uppmärksammades det att konstnären Anselm Kiefer planerar att köpa ett nedlagt tyskt kärnkraftverk. Fast i atomklyvar-sammanhang är en futtig reaktor ingenting i jämförelse med amerikanen James Acords livsverk. Acord var den enda privatpersonen i USA som fick specialtillstånd att hantera radioaktiva ämnen (han tatuerade till och med in licensnumret i nacken). På 90-talet bosatte han sig i Richland, Wahsington, ett strålskadat område där ett stort kärnkraftverk med nio reaktorer en gång varit i bruk. Han vigde sitt liv åt kärnkraften, gjorde skulpturer med spår av plutonium och uran, och försökte väcka debatt om framtida slutförvaring. Planerna på att skapa ett radioaktivt Stonehenge blev dock aldrig verklighet, eftersom Acord tog livet av sig i januari 2011.

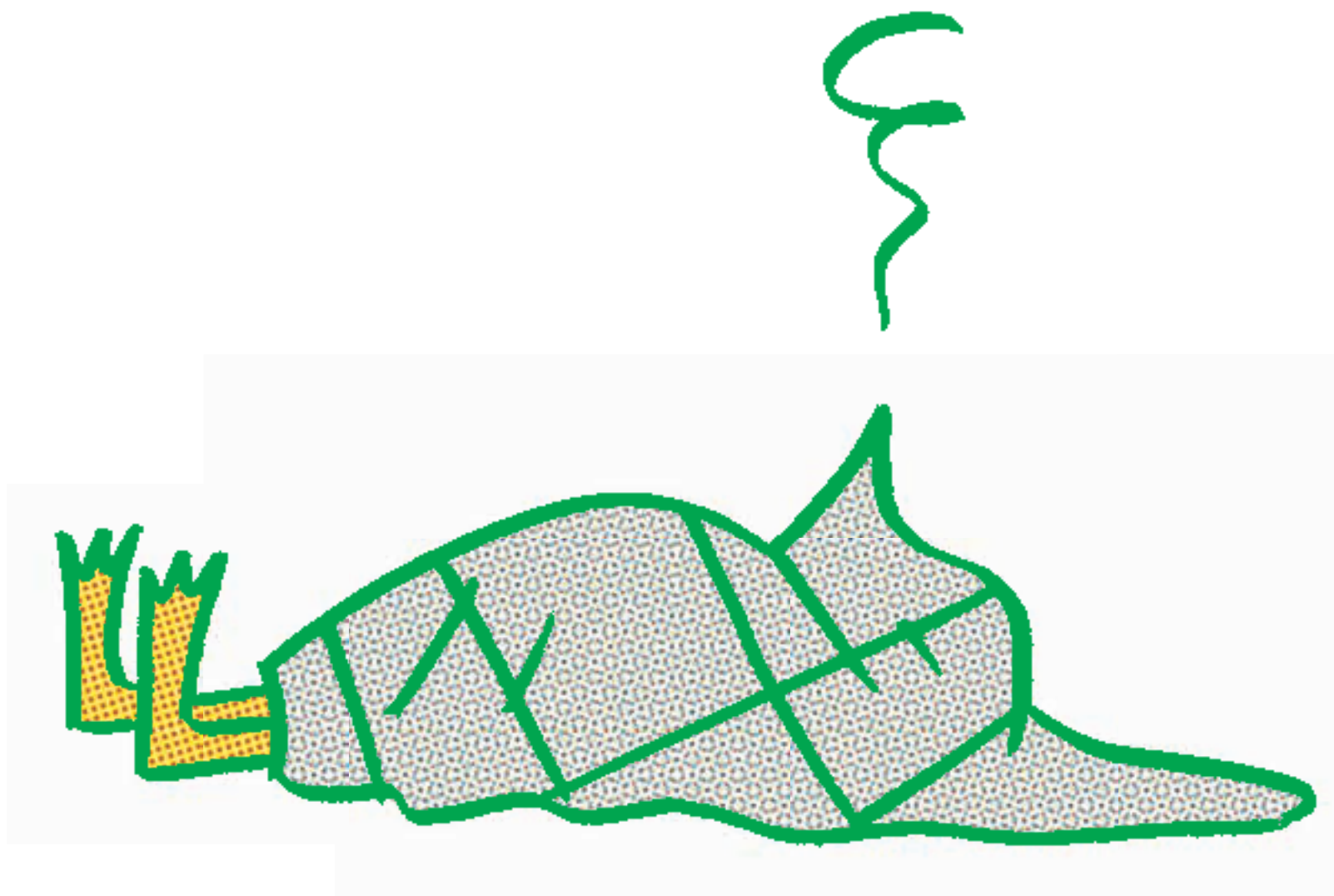
6. Köttporren

Med vår tids proteinstinna LCHF-sekter är vi vana vid köttfanatikerna, men man får anta att Caroline Schneemanns performance Meat Joy väckte starkare känslor 1964. Hapningen ägde rum första gången på en konsthall i Paris, där Schneemann och hennes medhjälpare vältrade sig nakna bland råa styckbitar, fläskkorvar och kycklingfiléer, likt besatta Atkins-anhängare. Att människans njutningar går före djurens välbefinnande har knappast visats tydligare än så. Hur djurrättsaktivister reagerade den gången finns inte dokumenterat. Men för några år sedan gjorde en grupp unga New York-konstnärer en köttbaserad utställning, som en parafra på Schneemanns verk. Då fick man påhälsning från PETA.

7. Djurplågarna

Att det är djuren som lidit allra mest för konstens skull råder det ingen tvekan om. I Sverige har vi till exempel Nathalia Edenmont och hennes ondebatterade foton av halshuggna kaniner, döda katter och pudrade möss. Brittiske konstnären Damien Hirsts installation »A thousand years« väckte däremot inte lika starka känslor 1990 – förmodligen för att han tog livet av lite mindre gulligaflugor, som flög runt i en glaslåda innan de utplånades, generation efter generation. Men ingen har fått så mycket kritik som Guillermo Vargas, som ställde ut en herrelös hund han hade hittat på gatan i Nicaragua. Bilder på den ynkliga, svältande hunden, fastkopplad vid väggen i galleriet, spreds snabbt på Internet. Trots att galleristen dementerade ryktena om att den inte fick någon mat hade uppemot en miljon människor hunnit skriva under protestlistan mot Vargas innan hunden rymde.

TEXT: NATALIA KAZMIERSKA

BILD: ALEXANDRA FALAGARA

Konst och arkitektur har alltid haft en nära vänskap, ända sedan Michelangelos design av Palazzo Farnese i Rom till Le Corbusiers samarbete med poeten och konstnären Max Jacob. Och när inhemske konstnären Ai Weiwei inkluderades i det designteam som skulle skapa Kinas viktigaste byggnad till OS-året 2008 (OS-stadion »Fågelboet«), var det just ett sådant samarbete mellan konst och arkitektur som kulturvärlden ofta betraktat som ett win-win-förhållande. Men om detta förhållande är kulturellt intressant så är det både politiskt och juridiskt ifrågasatt.

I deras fysiska uppenbarelse – som konstverk och byggnadsverk – finns en viktig distinktion, arkitektur skapas i regel aldrig utan ett väl formulerat uppdrag kring funktion och användning, något som i regel undantas konstverk. Som en reaktion har begreppet *Unsolicited Architecture* fått fotfäste hos en generation teoretiskt sinnade arkitekter, vilket innebär att kreatören helt enkelt själv är beställaren. Teoretikern Ole Bouman har beskrivit det hela som ett sätt för arkitekter att frångå det moras de sjunkit ned i efter att ha reducerats till spelare på en ekonomisk marknad som allt som ofta sväljer arkitekters mer idealistiska strävanden. Han föreslår en arkitektur utifrån det politiskt klingande slagordet: »Don't wonder where you can find a client; ask where you are needed«.

I det offentliga rummet är både arkitektur och konstverk ibland upphov till mediala stormar. I Sverige har bland andra Marianne Lindberg de Geers *Jag tänker på mig själv* och Kirsten Ortveds Raoul Wallenbergmonument väckt avsky. Utomlands har Maya Lins *Vietnam Veterans Memorial* i Washington i åratal varit omdebatterat. Här är det väldigt ofta en smakfråga där det offentliga rummets renhet och uppbygglighet skall bevaras, i vissa fall talas det i media om 'kränkningar' av omgivningen.

Men i vissa fall beror avsmaken mot konstverket på att det i själva verket förnekar arkitekturen, byggnaderna och platsen runtomkring. Världens kanske mest berömda fall av utskälld offentlig konst återfinns i New York. I mars 1985 hölls en offentlig hearing, där 122 personer argumenterade för och 58 argumenterade emot verkets bevarande. Det rörde sig om *Tilted Arc*, installerad 1981 på Federal Plaza i New York. Konstnären var Richard Serra, betraktad som en av världens främsta skulptörer.

Under samtalet hördes konstnärer, civilpersoner, politiker och en mängd andra med koppling till platsen eller verket, det ena argumentet mer elaborerat än det andra. Plötsligt uttrycker, efter ett längre resonemang, den federala domaren Dominick Di Carlo själva kärnan: »...Enkelt uttryckt, intentionen har varit att förstöra torgets ursprungliga konstnärliga idé - arkitekternas idé«. Detta blev till slut fallet för skulpturen som efter ytterligare fyra års protester togs bort, bland annat med hänvisning till hur arkitekturen omintetgjordes runt torget. Följden blev att

Spänningen mellan konst och arkitektur har varit levande sedan antiken. Men vad händer när konsten anses »smutsa« ner både arkitekturen och den offentliga miljön? Och vad är egentligen skillnaden mellan ett svartbygge och en skulptur?

offentlig konst under många år hölls i hårt koppel i New York. De enda verk som uppfördes skulle vara noggrant planerade med en arkitekt.

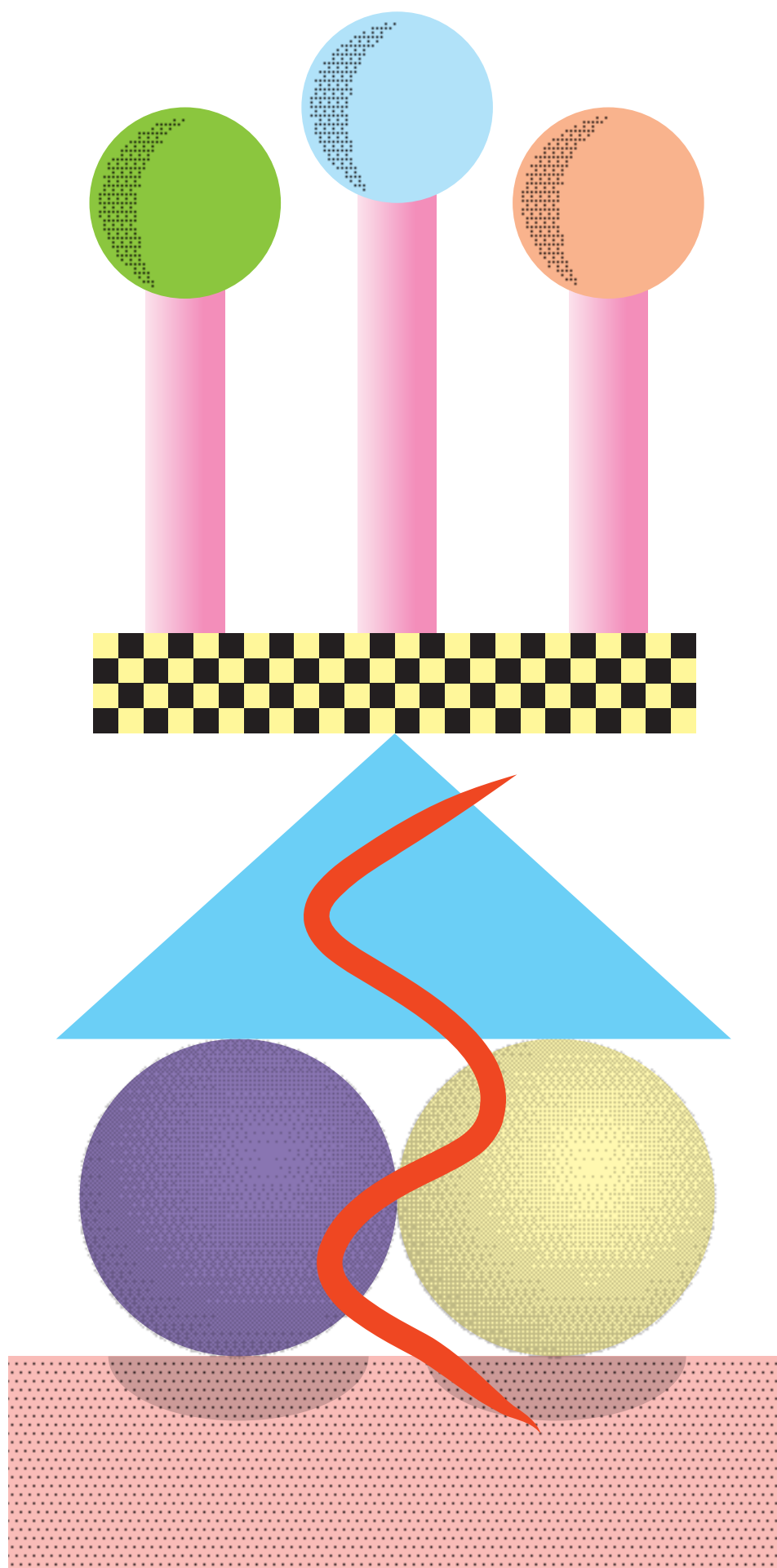
Arkitektur är dock inte bara det som är byggt, utan också byggnaders konceptuella historia inklusive det som aldrig byggts, skrev direktören för FRAC Centre i Orléans Marie-Ange Brayer nyligen inför en utställning om konst och arkitektur. Många av modernitetens arkitekter/konstnärer som Le Corbusier, El Lissitzky, Vito Acconci eller Rem Koolhaas (OMA) har byggt upp ett renommé främst genom förslag och idéer på hur stadsmiljö skulle kunna se ut. Idag har förhållandet konst-arkitektur främst kommit att fokusera kring byggnader för konstmuseerna.

Under planeringsarbetet för Tate Modern i London under tidigt nittiotal, ställdes frågan till ett antal internationellt uppburna konstnärer vad de föredrog för typ av byggnad för att bäst representera deras verk. De allra flesta svarade då att de föredrog gamla fabrikslokaler och byggnader vars funktion ursprungligen varit något skilt från just museets. Ledningen för Tate, däribland sedermera Lars Nittve, bestämde sig för att lyssna till detta och sökte därför upp en av de största byggnaderna i London, Bankside Power Station, som under 1900-talet varit en viktig central för elproduktion. Sedan lät man arkitektstjärnor lämna in förslag för att bygga om strukturen till vad som skulle bli världens näst mest besökta moderna konstmuseum.

Denna kärlekskranka osämja beskriver konsthistorikern Hal Foster i sin senaste bok *The Art-Architecture Complex*. Han påtalar att det i dagens totalt ekonomiserade kulturproduktion finns två olika sorters samarbeten i vad han kallar konst- och arkitekturkomplexet: den ena är det spektakulära, det stadssäljande och något som föranleder passivitet. Den andra sorten stärker aktivt vår känsla av vilka vi är och våra sociala relationer. Risken är att arkitektens fokus på det glättiga, det hipa uttrycket, lockar politiker, lågprisflygbolag och turism men skyggar för riktigt pressande sociala frågor som hur fler och fler ska kunna leva på en begränsad yta.

Det verkar dock, till Fosters förtret, som om denna distinktion mellan de två sorterna kommer att fördunklas under kommande år, inte minst när man ser de ökningar av museibyggen och museibesök som skett under de senaste femtio åren. Bara i USA ökade antalet museibesök sedan 1960-talet med 300 procent och ligger idag ett stycke över 100 miljoner besök per år på ett konstmuseum. Enligt SKLs senaste statistik så har 20 procent av landets konstmuseer byggts under 2000-talet. Men många kritiker suckar ändå surt över arkitektens grepp över konstrummet. I världens mest ansedda publikation *The New York Times*, uttryckte nyligen den seniora kritikern Roberta Smith en glasklar attityd: »Buildings don't make museums; art and only art does«.

Men rent politiskt-juridiskt måste distinktionen mellan

byggnad och konstverk göras, främst därför att lagen reglerar vad som får byggas, när och av vem. Bygglov kan utfärdas av kommunala byggnadsnämnder och gäller de flesta former av nybyggen, tillbyggen och ombyggnader. Men undantag finns, inte minst visade det sig på Österlen när Kivik Art Centre sjösattes 2008. Skulpturen/byggnaden *Sculpture for the Subjective Experience of Architecture* av skulptören Antony Gormley och arkitekten David Chipperfield blev snabbt upphov till en konflikt där dess funktion eller funktionslöshet blev avgörande. Grannen Ulf Lundell menade att det sexton meter höga utkikstornet gav voyeuriserande möjlighet att ta del av hans privatliv och började driva en process mot verket. 2008 beslutades att utkikstornet inte var en byggnad. Sedan överklagades det till Länsstyrelsen som ändrade beslutet. I nästa instans kom Förvaltningsrätten fram till att utkikstornet faktiskt var ett konstverk. Senast har jurister inom Kammarrätten beslutat att Kivik Arts konst- och arkitekturkomplex är ett svartbygge eftersom konstverk ej undantas från byggnadslagstiftningen. Simrishamns kommun har nu överklagat detta till Högsta förvaltningsdomstolen och fallet väntas snart tas upp på nytt.

Lars Vilks är annars den konstnär i Sverige som gjort sin primära verksamhet av de juridiska strider som uppstår i gränslandet mellan konst, juridik och arkitektur. Under 30 år har Vilks på Kullaberg i Skåne byggt och försvarat sina skulpturer *Nimis*, *Arx* och den numera bortagna *Omfalos*. På frågan om hans förhållande till gränsen mellan byggnad och konstverk svarar han: »Den frågan behöver jag inte ens ha en uppfattning om. När konst klassas som byggnadsverk blir det naturligtvis en byggnad. Det mesta är att betrakta som byggnad. Till exempel kan man behöva byggnadslov för en vedtrave och för stängsel. Konsten utgör inget undantag. Däremot skall växande buskar och träd inte ses som byggnader som det framhålls i lagtexten. På lägre nivåer kan myndigheter blanda ihop korten och tro att det är en skillnad mellan konst och byggnad. Man kan också vara orolig för att beteckningen 'konst' skall tillföra objektet ett besväravande värde. Exempelvis angav regeringen i sitt rivningsbeslut att *Nimis* var ett 'träverk och undvek nogsamt 'konstverk'. Men som det brukar sägas: Stockholms stadshus är en byggnad men också ett konstverk.«

Verken ska rent juridiskt rivras då de är otillåtet byggda. Men på grund av att ägarfrågan befinner sig i limbo mellan att skulpturerna behandlas som konstverk eller byggnad, kan det inte genomföras. Frågan återstår om juridiken och politiken överhuvudtaget kan finna en plattform för att kunna behandla ett objekt både som konst OCH byggnad.

ROBERT STASINSKI

ROBERT STASINSKI ÄR KRITIKER OCH FRILANSANDE CURATOR

MARCO 4-EVAR

DET BÖRJADE MAGSTARKT och har fortsatt på samma linje.

Efter att ha jobbat som lärare på en konsthögskola i Bangkok reagerade MARCO EVARISTTI över att ingen verkade bry sig om de många trafikolyckorna i staden. Resultatet blev utställningen *Crash* där han arbetat med blod som samlats upp från olycksplatserna. Det var 1995. Fem år senare visades verket *Helena* på Trapholt i hemlandet Danmark. Konstnären hade placerat ut levande guldfiskar i mixers, och om besökaren ville var det bara att slå på apparaterna.

Det hade naturligtvis varit tjänstefel av nyhetsmedierna om de negligerat en sådan utställning, och *Helena* blev Evaristtis stora genombrottsverk. Sedan dess har han fortsatt med allt mer spektakulära verk med en viss klimatpolitisk udd. Inom ramarna för projektet *Pink State* har han färgat toppen av Mont Blanc röd och täckt ett isberg samt en sanddyn i Sahara i samma färg.

Samtidigt har han dragits in i en allt mer politiskt kontroversiell riktning. Hans nyare verk har behandlat religionskonflikter, dödsstraff och vår syn på missbrukare. Nyligen illustrerade han Ruts bok i Bibeln med bilder målade av blod. Om Evaristti debuterade som en konstvärldens motsvarighet till FILIP & FREDRIK har han nu blivit en allt mer seriös, dock inte mindre spektakulär samhällskommentator.

– Tillståndet i världen ställer nya krav på konstnärer, säger Marco Evaristti på telefon från sin studio i Köpenhamn.

– Innehållet måste vara viktigare än formen.

Omgivningen verkar lyssna allt noggrannare på vad han har att säga. Under nästa år ställer Evaristti ut på Tasmanien och medverkar i brittiska Channel 4:s konstshow *Four rooms* med verket *Rolexgate*. Där köpte konstnären guldtänder som tagits från mördade judar i Auschwitz och använde dem till att göra en modell av porten till koncentrationslägret.

Över själva porten placerades en Rolexklocka.

HÄNDER DET NÅGONSIN ATT DU CENSURERAR DIG SJÄLV?

– Det händer ganska ofta. Och om jag inte censurerar mig själv så får jag hjälp av mina rådgivare på Gallery Me Contemporary. Den senaste idén som avfärdades var att sätta fast sjuttio två porrtidningar på en väska innehållandes en bomb. Jag hade tänkt döpa verket till *God I love you*, eftersom det var en kommentar till det där med att självmordsbombare påstås få sjuttio två oskulder i himmelriket efter att ha utfört dåden. Men det skulle kunna ha provocerat vissa religiösa av fel anledningar. Ett annat handlade om incest. Där hade jag tänkt använda bilder på barn som utnyttjats av vuxna.

VARFÖR BLEV DET INGET?

– Det var på sätt och vis för enkelt. Samma sak med PIA KJÆRSGAARD. Jag tänkte göra en bild av henne där hon blir knullad av en svart man med en enorm penis, men den idén kändes för banal och simpel. Jag vill vara mer subtil än så. Men jag har också blivit censurerad av museum. En bild som finns på min hemsida visar hur en arabisk kvinna ger mig en avsugning. På fotografiet är jag iklädd en israelisk militäruniform. Men 2013 har jag en retrospektiv utställning på Trapholt och då tänker jag visa den.

VAD ÄR DET MED ER DANSKAR OCH ISLAM?

– För mig handlar det absolut inte bara om islam. Jag kan förstås bara tala för mig själv, men det är ju bara att titta på nyheterna. De religiösa konflikterna bara fortsätter, och jag försöker begripa varför. Jag menar, jag har läst Koranen och Bibeln och likheterna är mycket större än skillnaderna. Det är, på sätt och vis, som en familjekonflikt och det fascinerar mig. Ämnet går inte att komma ifrån. Verket *Polpette al grasso di Marco*, där jag åt av mitt eget fett, var förstås en kommentar till vårt västerländska konsumtionssamhälle. Samtidigt ville

jag ställa en fråga om tro. Det krävdes en operation för att göra en fettsugning, och om vi tillåter oss att göra den sortens ingrepp leker vi förstås Gud, eller hur? Och hur ska man då kunna kritisera människor som tror på andra gudar?

ÄR DET VERKLIGEN SAMMA SAK?

– Jag tycker faktiskt det. Om vi tillåter oss att leka Gud så kan vi inte kritisera andra för deras tro på hur livet ska levas. Egentligen vill jag bara få folk att hålla käften och låta andra leva sina liv i fred.

ÄNDÅ HAR DU ÄGNAT MÅNGA VERK ÅT ATT PROBLEMATISERA OCH IFRÅGASÄTTA RELIGION?

– Det utesluter inte nödvändigtvis religionsfrihet, eller hur? Och för mig är det viktigt att konsten har ett innehåll som kommenterar världen och samhället.

VARFÖR DÅ?

– Som konstnärer har vi idag ett ansvar, och det är att ägna oss åt vad som snarare händer än att skapa vackra saker och intressanta former.

VARFÖR DÅ?

– Därför att vi omges av skit. Allt är jävla skit. Ta bara den barnamördande psykopaten i Norge ... Som världen ser ut idag måste konstnären ställa frågor och utmana folks tänkande, för att åtminstone försöka göra världen till en bättre plats.

DINA TIDIGA VERK VAR SNARARE MER ALLMÄNT FILOSOFISKA. NÄR BYTTE DU INRIKTNING?

– Det var nog med *Goodbye kiss*, ett verk som började med att jag såg en porrfilm med en väldigt vacker kvinna som ursprungligen kom från Libyen. Idag jobbar hon som forskollärare, men då var hon relativt berömd i Danmark eftersom hon var vår enda arabiska porrstjärna. Jag är ju jude, så vi tog ett foto där vi kysste varandra, och därefter blandade vi vårt blod och smetade det över bilden. På utställningen placerade jag en väska framför bilden. I den fanns alla ingredienser som behövs för att bygga en bomb.

ÄR DU SJÄLV TROENDE?

– Jag är buddhist sedan 1995, men räknar det inte riktigt som en religion. Det är snarare en livsstil.

HUR VAR DIN UPPVÄXT?

– Vi flyttade mycket. Jag är född i Santiago i Chile, men som sjuåring flyttade vi till Israel. Som trettonåring återvände jag till Chile och fyra år senare blev det Israel igen. Som 19-åring flyttade jag till England och året därefter till Danmark. Annars var det normalt.

MEN DINA FÖRÄLDRAR VAR RELIGIÖSA?

– De var ortodoxa. Jag växte upp i en strikt konservativ miljö, så jag drogs tidigt till det antinormala. Ska man analysera mig så antar jag att det var ett uppror.

VAD TYCKER DE OM DIN KONST?

– Mamma gick bort för tre år sedan, men hon var väldigt stolt. Däremot talade vi aldrig om mina verk, de var för kontroversiella för henne. Men varför skulle jag bry mig om det? Jag är själv ganska gammal nu och har ett eget liv. I så fall lyssnar jag mer på mina tre barns åsikter.

HUR GAMLA ÄR DE?

– De är 13, 17 och 21 år gamla.

OCH VAD BRUKAR DE TYCKA?

– Att idéerna är konstiga, men ganska okej.

DU ÄR I GRUND OCH BOTTEN

UTBILDAD ARKITEKT, VAD FICK DIG ATT BLI KONSTNÄR?

– Det var en professor på skolan, Henning Larsen, som föreslog ett karriärbyte. Han sade att arkitektur var för fyrkantigt för mig och att han tyckte att jag borde ägna mig åt konst istället. Men det förflutna förföljer mig, trots att jag aldrig har arbetat som arkitekt har jag blivit inbjuden till två olika tävlingar. Faktum är att jag fått en massa pengar för det, vilket bland annat kunnat finansiera delar av arbetet med *Pink State*.

INOM RAMARNA FÖR DET PROJEKTET

HAR DU MÅLAT SÄVÄL ISBERG SOM TOPPEN PÅ MONT BLANC. VARFÖR VALDE DU JUST RÖD FÄRG?

– Det passar in bra estetiskt, bland alperna och på Grönland. När allt annat

»MIN KONST HAR ETT GOTT SYFTE.

är vitt och blått så blir det väldigt vackert. Dessutom har röd färg en fördel framför de flesta andra färgerna, den symboliserar så mycket olika saker. Färgen grön symboliserar nästan bara naturen, rött däremot kan vara blod, menstruation, kärlek, hjärtat och revolutionen. För att bara nämna några möjliga innebörder.

HUR VÄLJER DU UT PLATSERNA?

– De måste vara ikoniska, nästan heliga. Att måla Mont Blanc eller ett isberg på Grönland väcker förstås mycket mer känslor än om jag valt en helt okänd plats i Malmö. Färgen är nedbrytbar och försvinner efter 24 timmar, ändå blir folk upprörda. Det tycker jag är väldigt intressant – det borde få betraktaren att ifrågasätta sitt eget handlande. Nästan alla besökare pissar och skiter uppe på Mont Blanc, men jag lämnar inga permanenta spår, så varför skulle andra människors beteende i naturen vara bättre än mitt?

NÄR SLÅR DU TILL NÄSTA GÅNG?

– Nästa år. Du får se.

HUR FÅR DU PENGAR TILL DINA EXPEDITIONER?

– Första gången tog jag ett banklån, för jag antog att det gick att se som en investering. Om jag lyckades skulle det resultera i väldigt vackra bilder som skulle gå att sälja. Tack och lov gick det vägen. Jag sålde mina fotografier, betalade tillbaka lånet och kunde använda

FOLK KANSKE INTE ALLTID HÅLLER MED OM DET, MEN MITT SAMVETE ÄR RENT.«

det som blev över till nästa expedition. Så har det fortsatt.

HUR LÄNGE HAR DU KUNNAT LEVA PÅ DIN KONST?

– Faktum är att det gått bra sedan 1995 då jag ställde ut serien *Crash* där jag använde mig av blod från trafikolyckor i Thailand. De sålde bra. Sedan gick det förstås ännu bättre efter *Helena*, utställningen där jag placerade guldfiskar i mixers.

TAR DU ÅT DIG AV KRITIK?

– Inte längre, för jag tror på mina idéer och är övertygad om att jag har rätt. Har andra människor problem med mina verk så är det deras problem.

FÅR DU NÅGRA HOT?

– Jag har drabbats av en del bombhot, men jag har en assistent som sköter mina mejl. Hon sorterar bort de värsta så att jag slipper se dem.

UMGÅS DU MYCKET MED KOLLEGOR?

– Nej, knappt alls. Kanske en gång per år, i samband med att jag besöker någon utställning. Ibland kanske vi möts i någon bar. Eftersom jag har en studio i Bangkok så är jag inte hemma så mycket. Är jag i Köpenhamn umgås jag med familjen och har inte tid för så mycket annat socialt. Jag är ju arbetsnarkoman.

APROPÅ GULDFISKARNA. I *FORGIVE ME HELENA* HAR DU SÄNKT NED HELIGA SKRIFTER I ETT AKVARIUM DÄR DE LÖSES

UPP PÅ ETT NATURLIGT SÄTT, MITT BLAND FISKARNA. OCH I SAMBAND MED ETT KONSTPROJEKT PLANERADE DU ATT FÖRVANDLA EN AVRÄTTNINGSDÖMD AMERIKANSK FÅNGE TILL FISKMAT. VAD HAR DU EGENTLIGEN FÖR HANG-UP PÅ FISKAR?

– Jag gillar helt enkelt fiskar. Vi kommer alla ursprungligen från vatt-
net, och våra kroppar består också till
stor del av vatten – vi är bara något mer
intellektuella än fiskarna. Och de är
vackra djur.

SKÄMDES DU FÖR DE DÖDA
GULDFISKARNA?

– Jag dödade ingen guldfisk. Jag
gav andra chansen och om någon dum
person tog den så var det inte mitt fel.

MEN VARFÖR SKULLE TRIPPELMÖRDAREN
GENE HATHORN BLI JUST FISKMAT?

– En poäng är förstås att man ska
fråga sig varför det anses så hemskt
av mig att göra fiskmat av en avrättad
människa. Är det verkligen värre än
själva avrättandet? Tack och lov slapp
jag, för överklagandet gick igenom och
idag sitter han i ett normalt fängelse.

HUR ÖVERTALADE DU HONOM?

– Jag behövde inte. Amnesty bad
mig göra ett projekt om dödsstraff, och
det gick via dem.

HUR SER DU PÅ ANKLAGELSER OM ATT
DU MEST ÄGNAR DIG ÅT EFFEKTSÖKERI?

– Ta ett ämne som övergrepp mot
barn. Vi läser om det i tidningarna hela
tiden, och ser det på tevenyheterna –
men bryr sig någon egentligen på allvar?
Nej, inte egentligen. Om jag däremot tar

»JAG HAR
DRABBATS AV EN
DEL BOMBHOT,
MEN JAG HAR
EN ASSISTENT
SOM SKÖTER
MINA MEJL.
HON SORTERAR
BORT DE
VÄRSTA.«

upp den sortens tema i min konst, då blir
medierna helt vansinniga. Då har ämnet
ändå hamnat på agendan.

MEN DU ÄR SÄLLAN SUBTIL.

– Är det något jag försöker provo-
cera så är det människors intellekt.
Och jag tror inte heller att konstnärer
som MATTHEW BARNEY eller DAMIEN HIRST
ägnar sig åt provokationer. Jag vet att
de har anklagats för det, men de försö-
ker ju starta en diskussion genom sina
verk. Egentligen gäller samma sak viss
reklam. Ta Benetton's senaste kampanj,
den provocerar folk – men den startar en
diskussion och det är reklam som inne-
håller någon sorts idealism. Jag tycker
att det är intressant.

VAD FYLLER DIN KONST EGENTLIGEN
FÖR FUNKTION SOM VANLIG
MEDIERAPPORTERING INTE LYCKAS
MED?

– Journalistik påstås representera
sanningen, men kan lika gärna bestå av
rena lögner. Vi vet att Saddam inte hade
de där vapnen som han påstods förfoga
över.

JO, MEN DET GÄLLER FÖRSTÅS INTE ALL
JOURNALISTIK.

– Jag tror att det händer betydligt
oftare än vad man tror. Under mitt
senaste besök i Bangkok var det över-
svämning i en del av stan. När jag passe-
rade såg jag en reporter från CNN ställa
sig på knä i vattnet framför sin fotograf,
för att få det att se värre ut än det var.
Han spred en osanning, och ville visa
på ett kaos som inte existerade. Konst
kan inte lura en människa på samma
sätt, däremot kan den ligga mycket

nära verkligheten och på så vis få oss att reflektera över samhället utan att ge några färdigpaketerade sanningar.

ÄNDÅ BLIR RESULTATET IBLAND
OERHÖRT BANALT NÄR KONSTNÄRER
SKA TA SIG AN DE STORA
SAMHÄLLSFRÅGORNA.

– Jag tycker inte att det finns några dåliga frågor, bara kassa svar. Ställer konsten en fråga kan den inte vara banal. Ett svar kan däremot vara det.

FINNS DET NÅGRA KONSTNÄRER SOM
DU KÄNNER DIG BESLÄKTADE MED?

– JOSEPH BEUYS, PIERO MANZONI och MARCEL DUCHAMP har varit viktiga för mitt sätt att se på konst. Duchamp visade hur vardagliga föremål kunde bli konst om de placerades i en sådan kontext. Beuys lärde mig hur man använder sina egna livserfarenheter i konsten, och Piero fick mig att förstå att om du anser det så kan vad som helst vara ett konstverk. Jag älskade hans burk med skit. Han sade att 20 gram av hans bajs skulle bli värt mer än guld – och senast såldes burken för 500 000 svenska kronor. Piero fick rätt.

TÄNKER DU OFTA PÅ DIN EGEN IMAGE?

– Nej, egentligen inte. Men jag är nöjd. Jag ser mig inte som en bad boy utan som en i grund och botten god person. Min konst har ett gott syfte. Folk kanske inte alltid håller med om det, men mitt samvete är rent.

VAD SER DU SJÄLV SOM DIN EGEN STORA
BEDRIFT?

– Rent ekonomiskt var det mixern med guldfiskarna, men på det hela

taget måste jag förstås säga *Death Row*-projektet, därför att det gav ett positivt resultat. Den framgången saknar motstycke. Samtidigt är det mitt största misslyckande.

HUR KAN DU SÄGA SÅ?

– Projektet genomfördes aldrig fullt ut. Jag lade ner mycket tid på något som aldrig blev av: Inga fiskar matades med resterna av en avrättad fånge. Jag är inte helt allvarlig, jag är tacksam att hans liv räddades, likväl var det ett misslyckande.

DITT PROJEKT SUPERHEROES GICK UT PÅ
ATT LÅTA MISSBRUKARE FÅ KONTROLLEN
ÖVER HEROIN GENOM ATT MÅLA MED
DET. HUR FICK DU TAG PÅ NARKOTIKAN?

– Jag köpte heroinet på Pusher Street. Där kan du få allt, från narkotika och maskingevär till ett knull med en tioårig flicka. Allt är möjligt.

HUR MYCKET KÖPTE DU?

– 90 gram.

DET VAR JU OLAGLIGT.

– Det är förstås olagligt att köpa, men det är värre att sälja. Jag var lite skraj för polisen, men talade med min advokat. Han rekommenderade mig att blanda ut heroinet med andra ämnen innan jag gick ifrån langaren. Då skulle det inte längre vara heroin, även om det ingick i mixen. Två dagar senare kom polisen hem till mig och sökte igenom huset.

VAD GJORDE DU?

– Jag bjöd på kaffe.

DET VAR FÖRSTÅS ETT KONTROVERSIELLT
PROJEKT. TAR DU NÅGONSIN ÅT DIG
AV ALL KRITIK SOM RIKTAS MOT DINA
PROJEKT?

– Ja, vissa har sagt att jag utnyttjat missbrukarna och den dödsdömde. Det gjorde mig ledsen, men idag har jag vant mig vid den sortens invändningar. Man kommer alltid att kritiseras ifall man försöker säga något om samhället.

VAD ARBETAR DU MED JUST NU?

– Idag håller jag på att planera en ny utställning som ska visas på ett konstmuseum i Tasmanien nästa år. De ville att det skulle handla om antingen sex eller död, och jag har en idé som heter *Broken Angels*. Där ska jag visa barn som lemlästats i religiösa och politiska konflikter. Jag tror att jag kommer att göra dem som skulpturer, men det är inte helt säkert. Utöver det håller jag på att jobba med blommor gjorda av kött. Det ska bli stora fotografier som följer hela förloppet. I slutet är de ruttna och består bara av maskar.

DET MÅSTE LUKTA FASANSFULLT?

– Javisst, men jag har en studio med bra ventilation och bär förstås mask. Jag är van vid sådant där.

HUR VET DU ATT EN IDÉ ÄR BRA?

– Det är en rent fysisk känsla; hjärtat börjar slå snabbare. Om en idé påverkar mig så starkt, då vet jag att den kommer att påverka även andra.

TEXT: KLAS EKMAN

GILFLET

FÄRÖ!

BURKEN

Har du målat i starka röda och gula kulörer på sistone? Kadmium är förbjudet i resten av samhället, men konstnärer har kvar sin särskilda dispens. Är det verkligen så bra?

SKELETTDEFORMATIONER OCH njurskador är ingenting man önskar sin värsta fiende, inte heller sin kollega. Ändå är kadmium ett vanligt ämne i vissa gula, orangea och röda konstnärsfärger. Kadmium är en giftig tungmetall som kan ge upphov till den sortens skador och i värsta fall kadmiumförgiftning och död.

Grundämnet kadmium, som är sällsynt i sig själv men uppstår vid zinktillverkning, brukade tidigare finnas i pigment, ytbehandling och som stabilisator i plast. 1982 förbjöd man ämnet, eftersom det ansågs alltför farligt. Lagen har dock ett undantag: konstnärsfärger. I vissa vattenfärger kan kadmiumhalten vara så hög som 40 procent.

Alla svenskar är kadmiumförgiftade i någon mån. Vissa beräkningar säger att tio procent av Sveriges befolkning har så stor halt av kadmium i kroppen att njurarna riskerar att påverkas. Kadmium ökar också risken för cancer, vilket dock inte märks förrän långt fram i livet eftersom kadmium lagras i kroppen och halten år för år ökar med små mängder. Konstnärer som arbetar mycket med färger är förstas extra utsatta för dessa risker, även om

kadmium i den form som finns i konstnärsfärger är mindre farlig än andra varianter på ämnet. Går det däremot ut i naturen, till exempel via avlopp, riskerar det att tappa sin mer ofarliga bundna form och bli giftigare.

Cecilia Haupt arbetar mycket med vattenbaserade oljefärger. Jag besöker henne i ateljén på konstnärskollektivet Plattform nära Liljeholmen i Stockholm, där hon samsas med ett sextiotal andra konstnärer. Cecilia menar att det inte främst borde vara upp till konstnärerna att påverka vilka färger som används.

– Det är väl industrins fel om kadmium fortfarande finns i färg. Jag var lärare en gång i tiden och då var det jättestrikt att man absolut inte fick använda färger med kadmium i, säger hon.

Är det främst miljö eller hälsa som oroar dig när det gäller kadmium?

– Jag är allergiker, så jag är rädd för lite allt möjligt. Men det är ju läskigt

om det försvinner ut i miljön. Alla är så miljömedvetna idag. Men jag trodde faktiskt att den farliga kadmiumfärgen var borta, så oinformerad var jag.

Hur mycket är det en kvalitetsfråga att kadmium används?

– Det har med djupet i färgen att göra. Men det är en teknisk fråga. Man kan fernissa en annan röd färg och få den ganska djup.

Konstnärsfärger är bara en av flera källor till kadmiumutsläpp. Det kadmium som vi får i oss kan komma från spannmålsprodukter, rotfrukter och grönsaker, som i sin tur fått det från handelsgödsel och avloppsslam eller läckage från sopförbränning. Det kadmium som spolas ut i avloppet kommer direkt till reningsverken och hamnar efter behandling i det avloppsslam som sedan används som gödningsmedel i jordbruk. Reningsverken har svårt att separera kadmiumet. Är halten av kadmium för hög blir slammet obrukbart. Det är därför viktigt att halten av kadmium är så låg som möjligt.

Ändå är det konstnärer som främst hamnar i skottgluggen. Konstnärsfärger, både olje-, akryl-, gouache- och akvarellfärger, brukar sägas stå för runt tio procent av utsläppen. I en rapport om kadmiumfärger, som miljöteknikstudenten Johanna Weiss gjorde tillsammans med Stockholms Vatten år 2006, beräknade man att siffran snarare är 7,2– 8,8 procent.

Siffran kan låta låg, men samtidigt är konstnärsfärger en av få tydligt identifierbara kadmiumkällor. Övriga källor till utsläpp är mer diffusa och handlar om diskvatten, »hygien« och avlopp. När man talar med reningsverken är de därför noga med att poängtera att konstnärer bör undvika ämnet i den mån det är möjligt. Agneta Bergström är miljöingenjör på Stockholms Vatten

som har hand om Stockholms kommun och Huddinges vattenrening. Hon menar att utsläppet av konstnärsfärger blir tydligare ju mindre övriga utsläppskällor blir.

– När kadmium förbjöds tyckte man väl att konstnärsfärger var ett så litet användningsområde. Man trodde inte att kadmium skulle komma ut i naturen i någon högre grad. Nu har vi nått sådana nivåer att det spelar roll, säger hon.

Mest giftigt är kadmiumfärg om man filar eller skrapar på det. Det beror på att man då riskerar att andas in det. För att få använda pigmentet i pulverform måste man ha specielltillstånd. Trots det är vanliga färger med kadmium inte märkta som särskilt miljö- eller hälsofarliga. Agneta Bergström säger att det handlar om att kadmiumet i färgerna är bundet i en särskild form som inte tas upp så lätt av kroppen. Men det är bara en del av sanningen.

– Det är svårt att veta hur fast bundet det verkligen är. Jag skulle inte rekommendera någon att äta det. Om det bundna kadmiumet

får ligga ute i naturen finns det också mikroorganismer och lågt ph som kan göra att det händer saker. Vi mäter allt kadmium.

På konstnärsbutiken Konstnärernas Centralköp vid Mosebacke i Stockholm är man medveten om riskerna med kadmiumfärger. Ändå är lysande kadmiumgult och kadmiumrött självklara delar av sortimentet. Något annat hade varit dålig service, menar de. Det finns substitut till de giftiga färgerna, ofta märkta med »hue«, »sub« eller »imit«. Även om det står »kadmiumgult« på en färg behöver det inte betyda att den innehåller det giftiga ämnet.

Substituten går egentligen inte att

jämföra i kvalitet, menar expediten jag talat med på Konstnärernas Centralköp. Kadmiumfärger har ett annat »schwung« i färgen. Substituten är dock mycket billigare, och många köper dem.

Här säljs också bauxitlera, som kan användas till att rena färgvatten från måleri med kadmiumfärg. Allt som krävs är bauxitlera som köps i pulverform samt kaffefilter och en kaffetratt. Bauxiten blandas med vatten och hälls i kaffefiltret som sedan är färdigt att filtrera färgvatten. Leran binder färgpigmenten till så mycket som 99 procent, varpå filtret kan tas till en miljöstation. Detta är särskilt lämpligt när man använder vattenlöslig färg.

På Konstnärernas Centralköp erkänner man att det inte är särskilt många som faktiskt köper bauxitlera för att filtrera.

– Men det ska finnas på en väl sorterad konstnärsbutik, säger expediten.

Reningsverk som Stockholms Vatten och Käppala uppmanar konstnärer att helt sluta

använda färger med kadmium. Men så har de heller inte stor konst som främsta mål. På Konstnärernas Centralköp tycker man att det är bättre att man använder kadmiumfärg för dess kvalitet, men sedan tar hand om det ordentligt, till exempel genom bauxitmetoden.

På många förberedande konstskolor och konsthögskolor använder man inte längre kadmiumfärg, troligtvis efter påtryckningar från reningsverken. Detta har gjort att utsläpp av ämnet har minskat kraftigt i vissa områden. Men problemet med att nå enskilda konstnärer kvarstår. Och om man på konsthögskolorna inte informeras tillräckligt om hur man hanterar vissa ämnen finns förstås en risk för att många under sitt yrkesliv får leva med kunskapsbrister. Färgerna säljs fortfarande och används i

allra högsta grad.

Tillbaka på Plattform Stockholm sitter konstnären Lina Bjerneld. Precis som Cecilia Haupt målar hon mycket, och vissa perioder har hon färg på händerna varje dag, som hon beskriver det. Hon säger att hon alltid trott att dagens färger är någorlunda ofarliga. Kadmium är heller inte den största källan till oro.

– Det jag tänker mest på är lösningsmedel. Det använder man mycket om man målar med oljefärg, och har man lösningsmedel framme kan man bli lite groggy. Det märks att det inte är så bra. Kadmium och andra tungmetaller i pigment har jag däremot inte så bra koll på, säger hon.

Finns det en motvilja mot att blanda in risktänkande i sitt konstnärskap eller handlar det om att folk inte är tillräckligt informerade?

– Det finns väl ett visst mått av att om man jobbar och är inne i ett flow inte är så medveten då. Man vet ju att man inte ska ha lösningsmedel framme till exempel, men när man står och jobbar så händer det att man skiter i att det.

På det stora hela tror Lina Bjerneld att det finns en hög miljömedvetenhet bland konstnärer. På hennes ateljékollektiv var man till exempel snabba med att fixa en sophantering som funkade.

– Det är viktiga frågor. Men just i fallet kadmium tror jag faktiskt att folk inte känner till att det är farligt.

SANNA SAMUELSSON

GASMASKEN

VAD HETER NI?

ANNIKA PETTERSSON OCH ADAM GRINOVICH.

VAD AR DET NI HAR VALT?

GASMASKER.

VARFOR HAR NI VALT JUST DET?

UTAN GASMASKEN SKULLE VAR LIVSKVALITET VARA LAGRE OCH VAR LIVSTID KORTARE.

VAD KOSTADE DE?

RUNT EN TUSENLAPP.

HUR ANVANDER NI GASMASKERNA I ER KONST?

DE ANVANDS FOR ATT VI VILL KUNNA ARBETA FRITT I EN GIFTIG MILJO. DE GER OSS EN FRIHET I EN MILJO SOM KAN VARA GANSKA BEGRANSANDE.

VAD HAR NI FOR FRAMTIDA PLANER MED GASMASKERNA?

DE HAR ALLTID EN NYCKELPOSITION I VAR STUDIO.

Global Talks

Contemporary art forum

La Commune
dec 2011 - jan 2012

Medverkande konstnärer: Hanna Ljungh, Anna Kleberg,
Learning Film Group, Pia Wergius & Arjen de Leeuw.
St Eriksgatan 70. 113 20 Stockholm. www.globaltalks.se

FÄRGFABRIKEN

**BECKERS
KONSTNÄRSSTIPENDIUM**

2011

MARIA NORDIN

3.12 2011 - 8.1 2012

Beckers

KRO

Din trygghet

Konstnärernas Riksorganisation (KRO) och Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare (KIF) bevakar konstnärens intressen genom att driva politiska frågor med målet att förstärka medlemmarnas sociala och ekonomiska trygghet och därmed göra det möjligt för konstnärer att vara yrkesverksamma inom sina respektive områden.

Läs mer på kro.se/blimedlem

KIF

BUS

Din rätt

Genom BUS (Bildkonst Upphovsrätt i Sverige) får bildupphovsmannen ersättning när konstverk nyttjas och juridisk hjälp i upphovsrättsfrågor. BUS underlättar användning och säkerställer att relevanta tillstånd ges. Medlemmar är bildkonstnärer oavsett uttryckssätt, målare, skulptörer, grafiker, illustratörer, performers, videokonstnärer, konsthantverkare, designers med flera.

Läs mer på bus.se

LEDARE KRO

KARIN WILLÉN

Satsa pengarna på morgondagens kulturarv idag

TAGGORD Kulturarv, Samtidskonst, Kulturbudget, Proportioner

Ianslutning till att budgetpropositionen presenterades fick kulturministern Lena Adelsohn Liljeroth frågan om vilken satsning hon ansåg vara den mest betydelsefulla för kulturen: "Nytt för i år är en stor satsning som vi på kulturområdet gör tillsammans med arbetsmarknadsdepartementet som har fått namnet kulturarvslyftet. Den betyder i första hand att vi ger nya jobb till många som länge stått utanför arbetsmarknaden. För oss på kulturområdet betyder det också att vi för första gången kan göra en stor inventering av de dolda kulturskatterna."

I korthet går kulturarvslyftet ut på att omkring 800 miljoner kronor fördelat över tre år ska spenderas på att anställa drygt 4400 personer med nedsatt arbetsförmåga och svag förankring på arbetsmarknaden för inventering, digitalisering och vård av kulturminnen. Riksantikvarieämbetet får en förstärkning om lite över 200 miljoner kronor för att täcka de ökande kostnaderna för arbetsledning.

Direkt när kulturarvslyftet blev känt reagerade KRO/KIF starkt. Vi gjorde det framförallt, men inte enbart, mot bakgrund av följande som uttrycktes i Kulturutredningens grundanalys: "Den kulturpolitik som, uttryckt i budgettermer, ända sedan 1930-talet i första hand varit en politik för scenkonsterna blir nu en politik för i lika hög utsträckning kulturarvet." Anslagen till kulturarvet utgjorde nämligen 1980 40 procent av anslagen till konstarna (anslag till teater, dans, musik, film, bild, form), 1990 57 procent, 2000 83 procent och 2005 hela 95 procent. Det vill

säga, proportionerna mellan ändamålen konstarna respektive kulturarvet har över tid förändrats dramatiskt.

Att ett område får mer i anslag i relation till ett annat behöver i och för sig inte vara något problem, så länge kakan växer kan alla områden få mer utan att något annat får mindre. Och visst, inom ändamålet kulturarv finns en rad viktiga verksamheter som varje land måste lägga resurser på. Inte minst den äldre konsten som är en ständig källa för dagens konstnärer att ösa inspiration och kunskap ur. Det vore dumdrigt att påstå något annat.

Men samtidigt säger utvecklingen för det första – precis vad kulturutredningen konstaterar – att fokus i kulturpolitiken över tid har förändrats till samtidskonstens nackdel, för det andra vad det offentliga har valt att prioritera över tid och för det tredje om hur det allmänna kulturklimatet har utvecklats de senaste decennierna.

Det är i detta sammanhang som alla konstare har anledning att höja på ögonbrynen både inför den historiska utvecklingen och inför regeringens senaste satsning på kulturarvet. Dessa pekar oundvikligen på att samhället och politikerna blivit allt mer intresserade av den kultur som varit snarare än av den kultur som skapas idag av livs levande konstnärer.

Man kan fråga sig vad kulturministern och andra tidigare kulturpolitiker tänker om det kulturarv som ska finnas imorgon. Det är ju trots allt i samtiden som morgondagens kulturarv skapas. Förbättrade villkor för alla kulturskapare är en investering i framtidens kulturarv, om man nu behöver sträcka sig hundra år fram i tiden för att finna argument till varför man ska satsa på

samtidskonsten. Ett lika tydligt som lyckat exempel på detta utgör Statens konstråd och andra beställare av offentlig konst. All den konst som Statens konstråd köpt in sedan det bildades 1937 utgör idag ett verkligt kulturarv som hela tiden skapats i samtiden med goda villkor för konstnärerna. Att så många kommuner och landsting följer Statens konstråds exempel är mer än nog ett gott bevis på detta.

Avslutningsvis. Jag vet inte om analogin med andra ministerportföljer är alltför långdragen – på många fundamentala sätt skiljer sig kulturpolitiken från andra politikområden – men tänk om infrastrukturminister Catharina Elmsäter-Svärd (M) var lika intresserad av att dokumentera och musealt tillgängliggöra järnvägsnätet som hon var av att satsa på nya järnvägar. Eller om näringsminister Annie Lööf (C) satsade lika mycket på att digitalisera näringslivets historia som hon var av att satsa på förbättrade regler för landets företagare. Man kan bara ana vilket ramaskri det skulle bli bland kollektivtrafikresenärer eller inom näringslivet...

Karin Willén
Riksordförande KRO

Kulturministern negativ till avdragsrätt

Allt sedan 1970-talet har frågan om ett införande av en avdragsrätt för inköp av samtida konst diskuterats bland såväl kulturpolitiker, gallerister som konstnärer. Slänger man ett öga i KRO/KIF:s arkiv slås man av hur vanligt förekommande frågan har varit inom organisationerna under lång tid.

Tanken har hela tiden varit mer eller mindre densamma och vilat på två ben, ett konstnärspolitiskt och ett kulturpolitiskt: Genom att göra konsten avdragsgill ska fler företag uppmuntras att köpa in konst till sina arbetsplatser eller affärslokaler vilket betyder att konsten sprids till fler (kulturpolitik) och att efterfrågan på konstnärernas alster därigenom blir större och därmed även deras utkomster av sitt konstnärliga arbete (konstnärspolitik).

Efter alliansens valseger 2006 var det många som trodde att debatten äntligen skulle ta slut. Bara fyra år tidigare hade den borgerliga regeringen infört en avdragsrätt i Danmark och frågan fanns med bland alliansens kulturpolitiska vallöften i valrörelsen. Men som alla vet var det ett vallöfte som senare kom att

svikas, ingenting hände under föregående mandatperiod. I valrörelsen 2010 påpekades detta av bland annat KRO/KIF och kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (M) lovade därför att se till att frågan skulle utredas under innevarande mandatperiod. Det löftet verkar dessvärre vara lika tomt som det första, det framkom inte minst vid den debatt som Moderna Samlare arrangerade den 26 oktober på Operakällaren i Stockholm. Till debatten var, förutom KRO:s ordförande Karin Willén och Galleriförbundets ordförande Björn Wetterling, både Adelsohn Liljeroth och skatteutskottets ordförande Ulf Berg (M) inbjudna. Men debatten tog inte riktigt den riktning som man på förhand hade föreställt sig.

Medan Wetterling och Willén påpekade det orimliga i att samtida konst inte får skrivas av menade Berg och Adelsohn Liljeroth att en avdragsrätt redan existerar om man från företagshåll kan påvisa att den inköpta konsten har sjunkit i värde. Om sistnämnda var en positiv nyhet är oklart eftersom det återstår att se om Skatteverket håller med skatteutskottets ordförande. Vad som dock verkar stå klart är att Moderaterna inte

längre ser avdragsrätten som en prioriterad fråga.

- Vi måste lämna diskussionen om avdragsrätten, menade kulturministern. Beskedet är givetvis negativt för sakfrågan eftersom Moderaternas hållning stjälpur den parlamentariska majoritet som annars hade funnits i riksdagen för att utreda frågan om införandet av en avdragsrätt då såväl Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet som Folkpartiet är positivt inställda.

Den brinnande frågan är dock varför kulturministern ger det besked hon ger. Är det på grund av att Moderaterna verkligen omprövat sin ställning? Eller är det på grund av att andra moderata ministrar, närmast finansminister Anders Borg (M), säger nej till en avdragsrätt av skatteprincipiella eller prioriteringsmässiga skäl?

En sak står i alla fall klart, som det förhåller sig nu har kulturministern svikit sitt löfte om en avdragsrätt, inte en gång utan två gånger.

Anders Gustavsson

Foto: Johan Oedmann

HÅLL DIG UPPDATERAD OM NYA KAROLINSKA SOLNA

De konstnärliga gestaltungs-uppdragen för Nya Karolinska Solna har nu börjat utannonseras. På Stockholms läns landstings kulturförvaltnings hemsida www.kultur.sll.se kan man finna inbjudan och anmälningsformulär för utlysningar av skissuppdrag. Anmäl dig som konstnär till Konstnärsbasen för att alltid vara uppdaterad om aktuella konstnärliga uppdrag. Konstnärsbasen finner man på adressen <http://konstnarsbasen.kun.sll.se>.

KRO/KIF I MEDIA

Du har väl inte missat KRO/KIF:s senaste utspel i media? Har du gjort det kan du gå in på www.kro.se under fliken "nyheter" där du finner länkar till våra debattartiklar eller då vi medverkat i tv, dagstidningar och tidskrifter. På KRO/KIF:s facebook-sida får du också löpande information om våra utspel.

BLI MEDLEM

Allt du behöver göra är att gå in på www.kro.se/blimedlem och fylla i dina uppgifter. Som medlem i KRO och KIF stöttar du det politiska arbetet med syfte att stärka konstnärernas sociala och ekonomiska villkor. Förutom detta har du en rad förmåner, exempelvis juridisk rådgivning, en av marknadens bästa försäkringar, rabatt på konstnärsmaterial och teknisk utrustning, gratis inträde på en rad museer och konsthallar i Sverige och världen, avtalsmallar, gästbostad i Stockholm, Carina Ari-ateljén i Paris, med mera.

Medlemsavgift

Vuxen 160 kr/månaden (avdragsgill)
Student 325 kr/år
Nyutexaminerad eller reducerad avgift 80 kr/månad (gäller under två år efter examen, vid sjukdom eller tillfälligt studieuppehåll)
Samborabatt 300 kr/år för en av sammanboende medlemmar.

Skarp kritik mot nytt kulturstöd

Debatten har stundtals varit hög när det gällt det nya kulturstödet som tagits fram av Stockholms stads kulturförvaltning under året. Framförallt har kritiken varit skarp från scenkonstens sida där såväl Susin Lindblom, förbundsdirektör Sveriges Dramatikerförbund, och Berit Gullberg, ordförande i Nya Nordiska Teaterförläggareföreningen, gett sig ut i debatten. Den 8 november togs beslut i kulturnämnden om hur de sammanlagt cirka 90 miljoner kronorna ska fördelas i framtiden. Dessutom skjuter staden till ytterligare 15 miljoner kronor i det nya stödsystemet. För Stockholms bild- och formkonstnärer finns både potentiella fördelar och nackdelar i det nya systemet.

Som KRO/KIF skrev i sitt remissvar, och som också medlemssidorna i Konstnären tog upp i förra numret, har bild- och formkonsten de senaste åren fått allt mindre pengar från Stockholms stad, både som andel av den sammanlagda summan och i absoluta tal. I det sammanhanget finns en möjlighet i det nya stödet till det fria kulturlivet: Att fördelningen till bild- och formkonsten stärks.

Andra mer positiva nyheter i de nu antagna riktlinjerna är att stöd kan beviljas över längre tid, som mest upp till tre år, att referenspersonernas inflytande ökar samt att kvalitetsaspekten blir tydligare. Framförallt kvalitetsdimensionen var

en fråga som KRO/KIF lyfte fram i sitt remissvar till kulturförvaltningen.

Däremot fick KRO/KIF:s krav om att medel som delas ut till utställningsverksamhet ska vara förbundna med att MU-avtalet efterlevs inget gehör. Beklagligt eftersom en sådan förändring skulle säkerställa arbetsvillkoren för de utställande bild- och formkonstnärerna i Stockholm.

Den stora frågan i debatten har dock inte rört något av ovanstående utan kretsat kring vad det innebär att Stockholms stad nu går från att dela ut verksamhetsstöd till att dela ut programverksamhetsstöd. Medan förvaltningen och majoriteten menar att det inte är mer än naturligt att Stockholms stad enbart stödjer den publika programverksamheten som stockholmarna möter har röster från det fria kulturlivet menat att det är ett intrång i de fria arrangörernas integritet – att kulturförvaltningen nu ska kunna lägga sig enskilda repertoarer.

För bild- och formkonstens del får betoningen på det publika en något annan innebörd eftersom exempelvis den verksamhet som framförallt Konstnärernas Kollektivverkstad (KKV) bedriver inte är publik utan produktionsstödjande. Trots detta menar dock både Patrik Liljegen, chef för Stockholms stads kulturstrategiska avdelning, och kulturroteln i Stadshuset att den ändrade ordalydelsen i riktlinjerna inte kommer att utesluta framtida stöd till exempelvis kollektivverkstäder eller annan

produktionsstödjande verksamhet:

- Enligt förslaget ska KKV, för verksamhetsåret 2013, ansöka om kulturstöd för den verksamhet som man planerar att bedriva nästkommande eller de kommande tre åren. KKV ska alltså söka kulturstöd för sin verksamhet. Därutöver kan man söka utvecklingsstöd för särskilda utvecklingsinsatser med långsiktiga effekter. Vi tror att KKV har potential att utvecklas både som en infrastruktur för konst och även som en öppen publik verksamhet. Vi ser positivt på det utvecklingsarbete som man startat tillsammans med Nacka Kommun. Det ska bli spännande att se vart det leder, kommenterar Liljegen.

När nu Stockholms stads kulturnämnd är klar med det nya kulturstödet till det fria kulturlivet ska förvaltningen gå vidare och återigen se över ateljéstödet. Den stödordningen utgör cirka 7,7 miljoner kronor av de sammanlagda 13,8 miljoner kronor som Stockholms stad fördelar till det fria bildkonstlivet i huvudstaden. Från kulturroteln i Stadshuset uppger man att ett förändrat ateljéstöd kan träda i kraft tidigast 2013 vilket i så fall innebär att man ska fatta beslut i frågan redan 2012. Före i kön av förändringar står dock en översyn av stödet till folkbildningen, först när den är klar ska ateljéstödet upp till beslut.

Anders Gustavsson

LEDARE KIF

JOHAN WINGESTAD

Fotograf: Miki Anagninus
Halsband: Sara Borggård

Efter 50 år, 500 medlemmar

TAGGORD Medlemsrekord, Jubileum, Framgångsrecept, Fribytarna (KIF 1961-2011)

I år har det gått 50 år sedan Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare bildades. Jubileet till ära visas just nu jubileumsutställningen Fribytarna (KIF 1961-2011) om några av de fantastiska personer som en gång grundade KIF. Har man som konsthantverkare eller konsthantverksintresserad vägarna förbi Gustavsbergs Porslinsmuseum är det något man inte får missa. Eller vad säger jag? Det är något man inte får missa oavsett vart vägarna för tillfället leder!

Till utställningen presenteras också katalogen med samma namn i vilken man jämte utställningstexter kan läsa den första historiken över KIF:s historia, sammanställd av ingen mindre än arkitektur- och konsthantverksskribenten Petter Eklund. Som ett komplement, eller snarare som nödvändig relief, ger intendenten och konstvetaren FD Cilla Robach en utblick över dåtidens konstnärliga och politiska klimat. Helt enkelt en bild av det samhälle i vilket KIF en gång bildades.

Den finaste presenten som KIF mottagit under året är dock varken utställningen eller katalogen utan att organisationen nu för första gången passerat 500 medlemmar. Aldrig förr har vi varit så många som nu. Eller annorlunda uttryckt, aldrig förr har vi med så många medlemmar i ryggen kunnat föra ut vårt budskap: Att arbetsvillkoren för konsthantverket måste bli bättre.

Särskilt intressant i sammanhanget blir medlemstalet om man begrundar

följande. För några år sedan kunde Landsorganisationen räkna 1.700.000 medlemmar. Samma siffra för 2010 var 1.500.000. Vid millenniumskiftet kunde antalet medlemmar i riksdagspartierna räknas till 380.000. Samma siffra för 2010 var 260.000. Det vill säga, KIF:s medlemsantal ökar i en omgivning i vilken många organisationer upplever medlemstapp.

Man ska givetvis inte dra för stora växlar på ovanstående. Men kul är det, och om man når framgång – särskilt i en demokratisk medlemsorganisation – är det väl inte fel att skryta lite? Jag tycker i alla fall inte det.

Jag skulle vilja peka ut några anledningar till varför jag tror att KIF är på frammarsch vilka också kan tjäna som riktmärken för KIF:s fortsatta arbete.

1 KIF ska vara en relevant organisation som i takt med tiden försvarar konsthantverkarnas och konsthantverkets intressen med grund i arbetsvillkoren för konsthantverkskollektivet. När frågor som berör konsthantverkarna diskuteras ska KIF vara på plats för att föra medlemmarnas talan. Inga diskussioner om vårt område ska föras över konsthantverkarnas huvud.

2 KIF måste arbeta för att etablera fler samarbeten med eller skaffa sig inflytande i organisationer eller myndigheter som stärker konsthantverkarnas och industriformgivarnas position. Det kan ske genom samarbeten som det med Konstnärernas Riksorganisation eller andra organisationer i konsthantverkets

närhet. Det kan också ske genom att avtal tecknas och sprids med KIF som en av avsändarna likt medverkans- och utställningsersättningsavtalet. Vi ska inte vara rädda för samarbeten, tvärtom blir vi genom allianser och samarbeten starkare.

3 KIF måste vara en organisation som erbjuder relevant medlemservice för konsthantverkarna och industriformgivarna för att underlätta deras arbete.

Att lyckas med alla dessa tre mål är givetvis en diger uppgift, 500 medlemmar till trots. Men att vi trots knappa resurser kan om vi bara vill har vi redan visat, annars hade vi idag inte varit fler än någonsin tidigare.

Johan Wingestad
Ordförande KIF

PS. Och glöm inte att redan nu köpa 2012 års bästa present: Boken om KIF:s historia Fribytarna (KIF 1961-2011).

Förändrat stöd till kooperativen?

Sedan en tid tillbaka har Statens kulturråd sett över sina stödordningar för konsthantverket (se artikel i Konsthantverket nummer 2, 2011) och främst det stöd som utgår till kooperativen enligt förordningen om statsbidrag till konsthantverkskooperativ (SFS 1982:502).

Förslaget är att stödordningen till konsthantverkskooperativen ska uppgå i förordningen om statsbidrag till vissa utställare inom bild- och formområdet (SFS 1998:1368). Tanken är att kooperativen i framtiden ska kunna söka stöd från denna stödordning, precis som sker idag för utställningsarrangörer inom bildkonsten och i något undantagsfall även formkonsten. De medel som idag går till konsthantverkskooperativen är tänkta att följa med till förordningen om statsbidrag till vissa utställare inom bild- och formområdet.

Bakgrunden till att Statens kulturråd vill göra om stödet är att man anser det otidsenligt att i en förordning premiera en särskild organisationsform (kooperativen) framför andra organisationsformer samt att man anser att dagens stödform saknar stöd i den nationella kulturpolitiken. Sistnämnda eftersom stödet delvis har varit ett stöd till försäljning. Statens kulturråd vill istället satsa på att ge medel enbart till utställningsverksamhet och publik förmedling av konsthantverk.

Från KIF:s sida har man ställt sig frågande till en förändring eftersom man anser att en sådan riskerar att underminera en väl utbyggd nationell infrastruktur för konsthantverket. KIF var en gång i tiden den drivande kraften bakom att stödet till kooperativen kom till.

- Varför ska man ta bort något som både är en effektiv och väl fungerande stödordning med hänvisning till principiella ställningstaganden? Det låter som om man

vill kasta ut barnet med badvattnet i mina öron. Vi befarar dessutom att en sådan förändring kan slå hårt mot de mindre konsthantverkskooperativen utanför storstäderna, menar Johan Wingestad, ordförande KIF.

En förändring kan tidigast träda i kraft 1 januari 2013. KIF skulle föredra en lösning där mer medel tillfördes den nuvarande stödordningen framför att den tas bort.

- Problemet med dagens stöd är att det rör sig om på tok för lite pengar. Det är här grundproblematiken ligger och det är det man borde åtgärda istället för att ta bort en förordning som stöttat konsthantverket i 30 år, avslutar Wingestad.

KIF planerar under det kommande året att fortsätta bevaka frågan.

Anders Gustavsson

KIF firar 50 år med utställning

1961 bildades Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare (KIF). Femtioårsjubileet till ära visar Gustavsbergs Porslinsmuseum i samarbete med KIF utställningen Fribrytarna (KIF 1961-2011) om personerna bakom initiativet till KIF och om det konstnärliga uppbrott som samtidigt ägde rum inom formkonsten. Utställningen hade vernissage den 18 november och pågår till den 23 januari.

- Det är fantastiskt att vi får spegla vårt jubileum i något av det bästa som konsthantverket och industriformgivningen för tiden hade att visa upp. Min personliga favorit är en serie helt unika och mycket exklusiva ringar av Claës E. Giertha. De har aldrig tidigare visats offentligt, kommenterar KIF:s ordförande Johan Wingestad som arbetat med KIF:s jubileum under året.

1959 undrade keramikern Gunilla Palmstierna i en artikel i tidskriften Form om världen var intresserad av konsthantverk syftandes på konsthantverkarnas ställning på konstscenen och inom industrin. Diskussionens vågor gick höga. Vad göra?

Snart bjöd Konstnärshuset in till diskussionskväll. En av dem som under

den kvällen delade med sig av sina åsikter var Gustavsbergs-ikonen Stig Lindberg. Han ställde sig först negativ till tanken att instifta ännu en organisation. Han var sade han, "less på alla jävla föreningar".

På väg hem i sin bil till Gustavsberg lär Stig dock ha kommit på andra tankar enligt legenden om KIF:s tillblivelse: "Vi [formkonstnärer] hade inga representanter, egentligen. Vi saknade mamma och pappa fullständigt."

En tid därefter, den 6 december 1961, valdes en första styrelse för KIF, en förälder för formkonstnärerna var född för att tala med Stig. I den samlades många av industriformgivningens och konsthantverkets mest namnkunniga för tiden: Sven Palmqvist, Folke Arström, Sigurd Persson, Hertha Hillfon, Claës E. Giertha, Hertha Bengtsson, Mona Morales-Schildt. Och Stig? Ja, han blev ordförande.

Det är några av dessa formkonstnärer som KIF och Gustavsbergs Porslinsmuseum vill uppmärksamma med jubileumsutställningen jämte den estetiska nyorientering som skedde inom framförallt konsthantverket under tiden.

- Vi är mycket glada över det här samarbetet med KIF. Gustavsberg är ett

självskrivet val, det var ju här historien började... Och det fanns ju många KIF-medlemmar bland fabriken konstnärer och formgivare, kommenterar museichefen vid Gustavsbergs Porslinsmuseum Kjell Löw satsningen.

När utställningen stänger ute i Gustavsberg ska den ge sig ut på turné i landet. Första nedslag blir Falkenbergs Museum och därefter Form/Design Center i Malmö. Diskussioner förs även med bland annat Bildmuseet i Umeå och Vida Museum på Öland om att där visa KIF:s jubileumsutställning.

I samband med utställningen släpptes också boken Fribrytarna (KIF 1961-2011) som är en första historik över KIF:s historia. Boken har skrivits av intendenten vid Nationalmuseum FD Cilla Robach och arkitektur- och formskribenten Petter Eklund.

- Passa på att se utställningen. Varmt välkomna, avslutar Wingestad.

Anders Gustavsson

NORDIC NETWORK FOR CRAFT

Förra året arrangerade KIF konsthantverksmarknaden Slussen Craft Fair på Ryssgården utanför Stockholms stadsmuseum. Nu står det klart att KIF kommer att kunna arrangera marknaden även till våren, eller närmare bestämt den 26-27 maj. Är man intresserad av att ställa ut ska man före den 1 februari ansöka på www.kif.se/marknad, besked lämnas sedan senast den 15 februari.

NÅGRA AXPLOCK UR MEDIA

Under september och oktober figurerade KRO/KIF flitigt i media. Framförallt i anslutning till regeringens satsning på kulturarvslyftet då KRO:s ordförande Karin Willén medverkade i såväl Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och Sveriges Radio. Även i samband med att regeringen presenterade budgetpropositionen var KRO väl framme i debatten genom bland annat medverkan i Kulturnytt i P1. I anslutning till samverkansmodellen skrev KIF:s ordförande Johan Wingestad, Karin Willén och kulturutskottets ordförande Berit Högman (S) en artikel om att MU-avtalet måste användas av alla landsting. Inslagen och artiklarna finns att läsa eller lyssna till i sin helhet på www.kro.se under fliken nyhetsarkiv.

SLUSSEN CRAFT FAIR 2012

Förra året arrangerade KIF konsthantverksmarknaden Slussen Craft Fair på Ryssgården utanför Stadsmuseet. Med största sannolikhet har nu KIF förmånen att upprepa marknaden då det mesta talar för att man fått extern finansiering. Mer information om hur man anmäler sig kommer att annonseras via nyhetsbrev och här i Konsthantverket längre fram.

Nu startar KRO/KIF Jämtland-Härjedalen

Under hösten har landstinget i Jämtland likt många andra landsting och regionförbund runtom i Sverige varit sysselsatta med att ta fram en regional kulturplan.

KRO/KIF:s remissvar på kulturplanen för Jämtlands län som drygt en vecka senare skulle skickas in till landstinget.

rättigheter i den regionala och lokala kulturpolitiska debatten samt att finna nya samarbetsprojekt.

Längst fram från vänster. Eirin Pedersen, Linda Petersson, Åsa Maria Hedberg, Kristina Wrang.

Dom två bakom från vänster. MalinMatilda Allberg, Anniki Andersson.

För bild- och formkonstnärerna i Jämtland ledde dock samverkansmodellen till en djupare samverkan än den som regeringen tänkt sig.

När de regionala kulturpolitiska frågorna skulle debatteras återuppväcktes nämligen idén om att bilda en lokalavdelning för konstnärerna i länet.

Den 7 september hölls ett första möte på gamla Tingshuset i Östersund med Johan Wingestad, ordförande KIF, som influen ges mötesordförande. Förutom att ta beslut om en ny lokalavdelning diskuterades även

- Vi i region Norr, både konstnärer och konsthantverkare, har länge upplevt svårigheten att nå ut och få kontakt med varandra. En av anledningarna kan vara de långa sträckor som skiljer oss åt. Under KRO/KIF:s årsmöte i Stockholm återuppväcktes idén att arbeta för en mer aktiv Norrlands-region, att bilda en lokalavdelning i Jämtland-Härjedalen är ett steg på vägen för att arbeta mer aktivt för konstnärerna i norra Sverige, säger Linda Petersson, nyvald sekreterare.

Drygt en vecka senare hade interimsstyrelsen för KRO/KIF Jämtland-Härjedalen sitt första möte. Den mest prioriterade frågan för den nya lokalavdelningen är givetvis att aktivt arbeta med att bevaka och stärka bild- och formkonstnärernas

- Ett exempel på frågor vi vill engagera oss i är att vi måste få en dräglig ersättning för det jobb vi gör. På samma sätt som alla andra yrkesgrupper. Vi försöker även starta ett portfolioarkiv där konstnärer verksamma i vår region ska kunna visa upp sig, avslutar Petersson.

Anders Gustavsson & Linda Petersson

Interimsstyrelsen

Åsa Maria Hedberg, ordförande
Eirin Pedersen, vice ordförande
Linda Petersson, sekreterare
Kristina Wrang, kassör
MalinMatilda Allberg, suppleant
Anniki Andersson, suppleant

5 Snabba

Pontus Raud

På International Association of Art's (IAA) åttonde generalförsamling i Berlin valdes KRO-medlemmen och den svenske IAA-sektionens ordförande Pontus Raud till ny vice ordförande i IAA:s europeiska sektion. Nedan presenterar sig Pontus lite närmare för Konstnärrens läsare och för alla medlemmar i KRO/KIF.

1. Du har precis blivit vald till vice ordförande i IAA Europa, berätta lite mer om vad organisationen arbetar med.

- IAA fick sitt uppdrag av Unesco efter andra världskriget för att skapa kulturella band mellan länder som varit i konflikt med varandra. IAA stöder internationellt samarbete och utbyte av konstnärer, är politiskt obundet och syftar till att förbättra konstnärers ställning i samhället både nationellt och internationellt.

IAA har tagit fram ett kort, som IAA hoppas kan ge alla dess medlemmar fri entré på all världens konstmuseum. Idag är det många museer som godkänt kortet såsom Louvren

och Louisiana, men tyvärr inte alla. Vi jobbar på att ansluta fler museer.

IAA arbetar med frågor rörande mobilitet för konstnärer vid internationella utställningar och uppdrag. Svenska IAA har tagit fram en folder på engelska som heter "Exporting Art" och på svenska "Konst på export" som ger tips och råd för paketering av konst samt hur det ser ut rörande exempelvis tull. Yttrandefriheten är ett område som Svenska IAA kommer att fokusera på de närmsta två åren. Det har skapats en grupp inom IAA som reagerar för de konstnärer som råkar illa ut för sin konst.

2. Du har sedan en tid tillbaka varit aktiv inom den svenska IAA-sektionen. Vad var det som fick dig att engagera dig inom de internationella konstnärspolitiska frågorna?

- Det är nog yttrandefriheten som är den främsta anledningen. Konstnärerna i Sverige är trygga i sin rätt att arbeta med sin konst. Så är inte fallet i många andra länder. Det finns ett otal exempel på hur de styrande förtrycker sitt lands konstnärer på grund av deras åsikter.

3. Vilka konstnärspolitiska frågor vill du driva inom IAA?

- Jag vill gärna skapa en större medvetenhet om konstens villkor och dess existens, berätta dess fantastiska historia och sia lite om dess framtid för en bred allmänhet. Jag tycker att IAA är ett perfekt forum för den uppgiften – att synliggöra konsten och konstnären.

Därför är jag glad att IAA World har gjort den 15 april till "World Art Day". Det kommer att vara ett tillfälle för konstvärlden att samla sig kring konsten i stort. Så den 15 april kommer vi med

hjälp av AICA, Konstkritikernas förbund, BUS och Konstfrämjandet att arrangera ett seminarium på Moderna Museet med yttrandefrihet som tema. Vi hoppas kunna göra samma sak även i Malmö och Göteborg men har inte kommit så långt att vi bestämt något där än.

4. Om du skulle vilja exportera en konstnärspolitiska fråga till systerorganisationerna inom IAA, vilken skulle det vara?

- Sverige är en förebild för många länder vad gäller demokrati samt jämlikhets- och jämställdhetsfrågor. Här tror jag att många av medlemsländerna är nyfikna på vad vi hittar på. När jag beskrev MU-avtalet vid senaste mötet i IAA Europa så var det många som skakade på huvudet och kallade det för en utopi och menade att vi i Sverige var långt före dem vad gällde villkor för konstnärer.

5. Till sist, när du inte är engagerad i IAA, vad gör du då?

- Jag är en av tre projektledare för Supermarket Stockholm Independent art fair. Det har vuxit till att bli Sveriges största konstmässa och skapar en massa roliga möten och äventyr. Vi har för några veckor sedan tagit ut ett stort antal internationella deltagare för 2012 års mässa på Kulturhuset. Jag är även chefredaktör för Supermarket Art magazine som är ett engelskspråkigt magasin för den konstnärdrivna scenen i världen. Till slut försöker jag måla så mycket jag hinner och umgås med min fina familj.

Anders Gustavsson

KRO/KIF:s regionala arbete en framgång

Under året har KRO/KIF arbetat aktivt med att bevaka och påverka de elva regionala kulturplaner som tagits fram runtom i landet som en följd av regeringens regionalisering av kulturpolitiken. En regionalisering som efter årets elva kulturplaner nu omfattar sammanlagt 15 län. Och processen fortsätter, snart ska ytterligare fyra län in i modellen.

KRO/KIF:s mål i arbetet har varit att få landstingen att engagera sig i de frågor som organisationerna drivit regionalt. Det vill säga att landstingen/regionförbunden i den regionala kulturplanen ska belysa den offentliga konsten för att förbättra konstnärernas arbetsmarknad, arbeta med könsuppdelad statistik för en mer jämställd konstscen, tillämpa MU-avtalet vid länets utställningsarenor för schystare arbetsvillkor och etablera regionala resurscentrum som stöd för länets konstnärer. I det mer övergripande arbetet har KRO/KIF ständigt betonat att landstingen ska arbeta för stärkt kvalitet och konstnärlig förnyelse samt använda sig av principen om armlängds avstånd. På många håll har KRO/KIF mötts av intresserade kulturtjänstemän och kulturpolitiker vilket märks nu när de elva kulturplanerna skickats in till Statens kulturråd. Eller läs själv följande axplock från respektive landstings/regionförbunds skrivningar för bild- och formkonsten gällande MU-avtal och resurscentrum:

Regionförbundet Södra Småland (Kronoberg): "Utveckla förutsättningar för konstnärernas arbetsmarknad i regionen genom ökad tillämpning av enprocentsregeln med stöd av

regionalt uppdrag samt införande av MU-avtal." Regionförbundet Kalmar: "Regionförbundet [uttalar] ett tydligt stöd för MU-avtalet och verkar samtidigt för en större resursfördelning till berörda institutioner." Region Västernorrland: "Ett resurscentrum för konst ska skapas i regionen med goda förutsättningar för att skapa och uppleva konst." Örebro läns landsting: "Örebro läns landsting följer MU-avtalet för konstnärers medverkan och ersättning vid utställningar. /.../ Resurscentrum för kultur ska utvecklas: Utredda förutsättningar och former för att utveckla konsulentverksamheten till ett resurscentrum." Region Västerbotten: "Skapa en långsiktigt hållbar infrastruktur för samtidskonsten i Västerbottens län med särskilt fokus på att etablera ett regionalt Konstresurscentrum." Jämtlands läns landsting: "Verka för etablering av ett regional resurscentrum för konst /.../ verka för att MU-avtalet följs i alla regionala och kommunala sammanhang." Regionförbundet Östsam (Östergötland): "Sprida kunskap om MU-avtalet (utställningsavtal för konstnärer) för att påverka att det tillämpas i kommunerna." Jönköpings läns landsting: "Tillämpa det så kallade MU-avtalet. /.../ Förbättra konstnärernas villkor." Det ska dock sägas att det gått trögare i andra landsting/regionförbund. I exempelvis Region Blekinges kulturplan var det skvalt med nyheter för bild- och formkonstens och konstnärernas räkning. Men Markus Alexandersson (S), kultur- och fritidsnämndens ordförande, försvarar sig dock mot kritiken och menar att det finns möjlighet att lyfta in MU-avtalet när man formulerar ett tydligare uppdrag för konsten i Blekinge.

- Vi har i dag en alltför otydlig organisation för bildkonsten. Därför kommer vi i dialog med många olika företrädare för form- och bildkonsten arbeta fram ett tydligt uppdrag som tar avsteg i våra höga ambitioner i att göra bildkonsten mer tillgänglig och möjliggöra en kvalitativ förstärkning av utställningsverksamheten. I ett sådant uppdrag – och i det arbete som följer genom det – är MU-avtalet föremål för diskussion och något som jag gärna medverkar till att vi skriver in i det regionala konstuppdraget, kommenterar Markus Alexandersson. Kanske borde Alexandersson vända sig till grannlandet Kronoberg där ingen institution hitintills tillämpat MU-avtalet men där man nu beslutat att så ska göras.

- Vi tycker att det är viktigt att du som yrkesverksam konstnär får anständigt betalt för ditt arbete. Vi kommer, eftersom MU-avtalet är inskrivet i kulturplanen, i dialog med de institutioner där avtalet kan tillämpas verka för att det genomförs fullt ut, kommenterar Gunnar Nordmark (FP), ordförande förbundsstyrelsens kulturberedning. Men även om det är glädjande att se tydliga formuleringar i de regionala kulturplanerna gäller det att inte ropa hej förrän man är över bäcken. Det återstår att se om landstingen/regionförbunden verkligen förverkligar vad man sagt att man ska göra. Det är ju som alla vet lätt att lova något – betydligt svårare att sedan faktiskt genomföra det. KRO/KIF:s arbete från centralt håll gällande den regionala konstpolitiken och konstnärspolitiken måste fortsätta – likaså det regionala påverkansarbetet.

Anders Gustavsson

KRO och KIF hälsar våra nya medlemmar välkomna!

Adina Almén
Adisa Copra
Albin Wiberg
Ami Lanmark
Andrea Hvistendahl
Angelica Falkeling
Annika Åkerfelt
Antonie Frank
Birgitta Dahlström
Britt Sabel Nordenfelt
Carolina Linné
Charlotte Boman
Charlotte Åberg
Dan Tommi Hildén
Elias Björn

Elin Lund Jungstedt
Elin Ståhl
Eva Barnekow
Eva Jeding Persson
Eva Logell Wendel
Hannah Goldstein
Henrik Eriksson
Håkan Lager
Ingrid Forfang
Ingrid Ninni Westerman
Joanna Lombard
Joel Andersson
Johan Malmström
Karin Ek
Karin-Maria Jönsson

Lena Appel
Linda Isaksson
Linda Ljunggren
Line Bergseth
Lisa Kamal
Lisa Ströde
Marco Cueva
Margareta Lilliesköld
Max Lundström
Morten Lid
Nadine Byrne
Nanna Britta Nordström
Olga Palchevskaya
Pernilla Ljungkvist
Pia Anliot

Rut Brangmo
Sara Möller
Sara Storm
Sergio Montero Bravo
Stellan Anliot
Susanne Torstensson
Titti G Persson
Yvonne Andersson
Örjan Righard

Permoman är Sveriges argaste rullstolsrappare
Kommunism och bänkprens med **Jerry Williams**
Ghoga tvingades i landsflykt för hiphopens skull

Till fots med **Anna Ternheim**
Bildextra: Här föds svensk rap
Plus: Labyrint • Rebecca & Fiona
Skriet • Cher Lloyd • Kee Marcello

Mona Sahlin:
**»Lady Gaga
en förebild«**

NOVELL

Köp nya
Novell
Nu i butik!

**100
sidor!**

Paolas kamp

Paola Bruna har varit i helvetet och vänt.
Nu berättar hon om sorgen, svikarna
och det nya livet efter döden.

Individuell visnings- ersättning – IV, en framgångssaga

»IV är utan tvekan
den största
konstnärspolitiska
framgången de
senaste 25 åren«

När jag började arbeta på KRO i mitten av 1980-talet var visningsersättningen en het konstnärspolitisk fråga med tydliga anhängare och motståndare. Konstnärerna ansåg att konstnärspolitiken skulle orienteras mot ersättningar för arbete. Stipendiesystemen skulle begränsas till de kulturella bedömningarna och till situationer där rena sociala insatser behövdes. Stipendier skulle inte få utgöra grunden för konstnärernas ersättningar och försörjning. Motståndare till detta nya synsätt fanns i hela kulturbyråkratin och bland de som beslutade över ersättningsarnas storlek och fördelning.

Den folkpartistiska kulturministern Jan-Erik Wickström införde 1979 visningsersättningen som ett statsanslag. Det skedde, efter fleråriga påtryckningar från KRO, genom sammanslagningar av några befintliga bidragssystem och en del nya pengar. Basen för systemet och dess motiv var den offentliga visningen av konstnärernas verk, därav namnet visningsersättning. En del av dessa skulle utgå individuellt baserat på det antal verk konstnären hade i den offentliga sektorns ägo, medan andra skulle gå ut i andra former. Det var med andra ord ett offentligt system som hade starka drag av upphovsrättsligt tänkande.

Förebilden var författarnas bibliotekersättning med dess två delar, den individuella och den kollektiva där ersättningen till författarna baserades på utlåningen av deras verk. Man såg också att kompositörer och andra musikupphovsmän kom bättre ut ekonomiskt än vad konstnärerna gjorde. Bristen var bland annat svagt uppbyggda ersättningssystem och ett svagt upphovsrättsligt skydd för bildkonstnärerna. Visningsersättningen var ett av de första avtrycken i arbetet för att ändra på denna situation.

Konstnärerna och KRO såg visningsersättningen som ett stort genombrott för ett nytt tänkande baserat på att konstnären gör nytta i samhället och ska ersättas för sitt arbete. Det var ingen annan yrkesgrupp som betalades enligt principen »sök stipendium så får du se om du får betalt«. Särskilt positiva var konstnärerna till det individuella ersättningssystem som startades och man ville utveckla det ytterligare.

Striden mellan de som stödde en nyordning för konstnärliga ersättningar och de som var emot rasade hårdast inom visningsersättningen, och särskilt utsatt var den individuella delen av ersättningen. Den senare var av provisorisk art och tanken var att den skulle utvecklas och ställas på en mer solid grund. Motståndarna mot individuell fördelning enligt objektiva kriterier, som ville att allt skulle fördelas enligt subjektiva bedömningar såsom stipendier. De vägrade att medverka till att systemet utvecklades, och

den individuella fördelningen kom därför att bli kvar i sin provisoriska form. Bristerna i detta kom allt eftersom att framträda allt tydligare och ordningen som sådan, den individuella objektiva fördelningen kunde angripas med alla möjliga argument, och den principiella frågan om ersättning för arbete kunde sopas under mattan.

Den som slutligen kom att avskaffa den individuella delen var den socialdemokratiska kulturministern Bengt Göransson, konstigt nog samma minister som införde förhandlingsrätt för författarnas bibliotekersättning. På visningsersättningens område var grundargumentet att den individuella delen var för låg och inte gjorde någon kulturpolitisk nytta. Den var onekligen låg, för i provisoriet låg att alla som sökte och uppfyllde ett minimikrav avseende offentligt ägd konst fick 3 000 kronor per år.

När konstnärerna, genom utebliven ersättning, blev varse att deras individuella ersättning var avskaffad blev det reaktioner. Först inom KRO där besvikelsen riktades inåt mot de egna företrädarna och organisationen som sådan, vilket var en bidragande orsak till att KRO försvagades under perioden 1989-1998. Många konstnärer vände sig också till politiker med frågan varför man tagit ifrån dem deras individuella ersättning, något politikerna inte kunde svara på.

När Marita Ulvskog blev socialdemokraternas kulturminister tog hon upp frågan med KRO och BUS; hon undrade vad konstnärerna menade och vad man kunde göra åt det. Det resulterade i att vi 1997 kunde införa den individuella visningsersättningen i sin nuvarande tappning. Det skedde genom att fem miljoner kronor fördes över från det allmänna visningsersättningskontot, och ett nytt anslag om ytterligare fem miljoner kronor tilldelades. Vi startade alltså med tio miljoner kronor. Sedan 1997 har ersättningen växt till nuvarande 34 213 000 kronor.

IV är utan tvekan den största konstnärspolitiska framgången de senaste 25 åren. Men ska det stanna vid det? Ersättningen har stått stilla de senaste två åren och signalen för 2012 är inte särskilt positiv. Inte heller kom det någon förhandlingsrätt utan istället en mer urvattnad rätt till överläggning. Om vi ska undvika en urvattning av ersättning behöver vi därför aktivera oss och visa att vi vill utveckla IV ersättningen ytterligare. Det har gjorts förr och går att göra igen!

STOCKHOLM NOVEMBER 2011

MATS LINDBERG

VD

BUS på Facebook

Du vet väl att BUS har en sida på Facebook? Genom att »gilla« sidan får du löpande information och inbjudningar till evenemang och liknande. Skriv in länken www.facebook.com/pages/BUS-Bildkonst-Upphovsratt-i-Sverige/135799796483881 i din webbläsare

och klicka på »Gilla«.

För att få tillgång till BUS FB-sida måste du vara medlem på Facebook. Instruktioner hur man gör hittar du på www.facebook.se.

TV-avtalen i framtiden

Playtjänster är de program som ligger på till exempel SVT Play på internet och som man normalt tittar på genom sin dator. Utsändning är det man ser i sin tv på vanligt sätt. För framtiden räknar tv-branschen och de som tillverkar tv- apparater att vi kommer att ha en internetbaserad tv i våra hem. Det innebär att vi kommer att välja om vi vill titta på ett program genom en internetjänst som till exempel play, där vi spelar upp ett program som sänts tidigare eller som enbart producerats för att sändas över internet, eller att ta del av de program som sänds ut just nu. Internettjänsterna kommer att byggas ut och omfatta alla typer av situationer där man kan sitta i tv-soffan och

välja mellan tidigare utsända program från ett programbibliotek. Dessa tjänster kommer att kompletteras med ett utbud av tv-serier, filmer och annat som aldrig sänts i tv.

Detta ställer krav på hur vi ser på våra avtal och hur dessa utformas. Ersättningen för utsändning och för playtjänster måste till exempel harmoniseras eftersom det i framtiden inte längre kommer att vara någon större skillnad mellan dessa. Kompetensen hos Bildupphovsrätt i Sverige för att hantera framtidens tv-frågor byggs också upp genom särskild anställning, utveckling av förhandlingskompetens, och samverkan mellan de berörda organisationerna.

Behovet av kompetensuppbyggnad och

bredd är också det som ligger bakom den för alla bildupphovsmän gemensamma organisationen Bildupphovsrätt i Sverige. Genom denna kan vi bygga kompetens för att möta de behov som finns av att reglera bildupphovsrätten i det moderna samhället. Vi kan utforma effektiva lösningar för avtalstecknande, för att ta in ersättningar, och för att föra dessa vidare till den upphovsman vars verk har använts.

MATS LINDBERG

Ersättning för brukskonst i TV

Om brukskonstföremål ingår i arrangerade studiomiljöer i program såsom morgon-tv, eller liknande soffprogram, har du rätt till ersättning. Det gäller när till exempel en skål, en vas, ett dricksglas eller något annat är med som dekor eller rekvisita i programmet. Du söker ersättning från BUS genom att skicka in en särskild blankett där du talar om i vilka program dina verk varit med i och omfattningen av visningen.

Du kan söka för visningen löpande under året, vi samlar ihop ansökningarna och gör en fördelning vid utgången av varje år. Visningen skall ha ägt rum i Sveriges Television.

Ansökningsblankett kan hämtas på www.bus.se/1106 eller beställas från BUS kansli på telefon 08-545 533 92 eller film&tv@bus.se.

En annan situation är det om ett av dina verk visas som en del av programmets innehåll

(alltså inte dekor eller rekvisita), då har du rätt till ersättning för den direkta visningen av ditt verk. Du kan kontakta BUS för att informera om sådan visning, vänd dig till Fredrik Reining, fredrik@bus.se.

EU-direktiv för orphan works

Diskussionen om hur man ska kunna digitalisera alla de verk som finns i arkiv och på bibliotek, där man inte kan finna uppgifter om upphovsmannens namn eller hur man får rätten att använda verken, har ökat i intensitet sedan EU-kommissionen lagt ett förslag till ett EU-direktiv i frågan. Samlingsnamnet på dessa verk har blivit orphan works och det namnet är numera vedertaget även på svenska.

Förslaget till EU-direktivet har blivit hårt kritiserat av i stort sett samtliga intressenter som anser det obrukbart, och frågan är hur förslaget kommer att förändras. Det är två separata politiska processer som pågår. Den ena sker i EU-parlamentet där man ska komma fram till en gemensam hållning till förslaget, och den andra pågår mellan medlemsstaterna i rådet (European Council) som också ska komma till en gemensam hållning. Dessa ska sedan sammanjämkas med EU-kommissionen och därefter kan ett förslag antas. Troligen kan det bli aktuellt

tidigast våren 2012 då för övrigt Danmark är ordförandeland i EU.

Medlemsstaterna bedriver nu ett intensivt arbete med att analysera förslaget för att kunna utarbeta sin ståndpunkt. Från den svenska regeringen är det uttalade målet att Sverige ska kunna behålla och använda modellen med avtalslicenser även i framtiden. Det framgår inte med tillräcklig tydlighet av i förslaget till direktiv. På samma sätt kan vi anta att även andra medlemsstater försöker få direktivet att stämma med den egna rättstraditionen och de egna behoven. Det är alltså en komplicerad process.

Den kritik som upphovsmännen i Sverige riktat mot direktivet är bland annat att det inte hjälper till med att lösa problemet. Problemet är nämligen att digitalisera kulturskatteverken med bevarande av upphovsrätten. De svenska upphovsmännen skulle därmed helst se att direktivet föll eller drogs tillbaka. Intressant nog kan det noteras att det vid ett internationellt bildorga-

nisationsmöte i slutet av oktober lades fram samma synpunkter från ett stort antal länder utanför nordnorden och kritiken mot direktivet var massivt.

Sammanfattningsvis går kritiken ut på att det införs undantag i upphovsrätten utan att grund finns för det i internationella konventioner (Bernkonventionen), samt att nationella lösningar försvåras. Dessutom anses direktivförslaget vara allmänt otydligt och slarvigt utformat.

MATS LINDBERG

IR – individuell reprografi-ersättning på webben

Ansökan eller snarare anmälan av verk till fördelningen av den individuella reprografi-ersättningen görs sedan hösten 2011 via webben. Senast den 15 november skulle ansökan vara inne. Att fler söker IR är ett av de viktigaste skälen till förändringen. Nu kan verk anmälas löpande och man behöver inte vara stressad av den stoppdag som finns. Redan efter nyår kan man börja registrera verk som publicerats i tidningar och tidskrifter under 2011, samt bilder

i böcker från utgivningsåren 2007 – 2011.

Registreringen på internet innebär också en stor arbetsbesparing för Bildupphovsrätt i Sverige, som slipper registrera ett stort antal uppgifter från pappersblanketter. På sikt underlättas även redovisningen till de som är med i systemet och det är lättare att själv hålla ordning på vad man rapporterat eller inte. Sammantaget kommer det att leda till högre kvalitet på IR i alla avseenden.

Vi har noterat en del barnsjukdomar i systemet och dessa kommer att rättas till i kommande versioner.

För att kunna lämna rapporter måste du få behörighet att logga in. Det får du enkelt genom att registrera dig på www.bildupphovsratt.se under IR.

MATS LINDBERG

Får konstnären olika ersättning på grund av kön?

BUS har gjort en mindre förstudie för att undersöka om det finns skillnader i ersättningsnivåerna mellan män och kvinnor i den individuella visningsersättningen, IV. Den specifika frågan var om inkomstskillnad mellan kön kan konstateras, samt vilken roll som ersättningen som sådan spelar. Vi ville undersöka om IV bidrog till könsmässiga olikheter eller endast speglade faktorer som finns i konstnärsvärlden i stort, men som importerar in i ersättningssystemet.

Undersökningen visar markanta skillnader mellan män och kvinnor. Tidigare har vi enkelt kunnat notera att det bland konstnärer i högre åldrar har varit en stark dominans bland männen, både till antal och i de högre ersättningsnivåerna. När de äldre konstnärerna – definierade som födda 1939 eller tidigare – undantas och vi bara räknar med dem som är födda 1940 eller senare, får vi ändå klara belegg för att män har högre ersättningar än kvinnor. Skillnaden är så markant att särbehandling på grund av kön kan konstateras.

Tidigare har den manliga dominansen kunnat förklaras med att det förr huvudsakligen var

ett manligt yrke, samt att männen sammantaget kunnat vara mer yrkesverksamma än kvinnor, vilket i sin tur medfört att de kunnat sälja fler offentliga konstverk och därmed få mer ersättning från IV-systemet. Den bakomliggande tanken i det resonemanget har varit att det förhållandet skulle justeras av sig själv när de födda på 40- och 50-talen blir yrkesaktiva, och deras verksamhet får genomslag i ersättningen, men det styrks alltså inte av undersökningen. Snarare ser vi samma mönster som tidigare, med den skillnaden att det blivit avsevärt fler kvinnor i konstnärsvärlden, men att de högre ersättningsnivåerna alltjämt är ojämnt fördelade.

Analysen kunde inte finna några faktorer i ersättningen som i sig bidrog till ojämligheten, om man inte ska förändra systemet i grunden genom att helt bortse från värdet på konsten eller dess placering. Men om man skulle göra det har IV-systemet förvandlats från ett ersättnings-system som värderar en användning av konsten till ett mer allmänt bidragssystem. IV är och har alltid varit positivt för både manliga och kvinnliga konstnärer, men skillnader grundande på kön är

inte acceptabla. Undersökningen kunde alltså inte konstatera att problemet låg i ersättningen som sådan, utan att IV speglar en ojämlighet som finns i konstnärsvärlden i stort och hur de offentliga uppdragen fördelas. Ersättningen tar inte hänsyn till konstnärens kön utan bygger på hur den egna konstnärliga verksamheten varit utformad, till exempel om man arbetat mycket med konst i offentliga miljöer. Missgynnas kvinnliga konstnärer generellt i konstvärlden så speglas det också i IV-systemet.

Om den individuella visningsersättningen speglar en ojämlig situation bör det leda till en diskussion om huruvida IV-systemet ska förändras, så att det justerar och kompenserar för den ojämlighet vi tror oss se i den offentliga konsten. Den frågan är inte analyserad i förstudien och en svårighet är att IV-systemet ger så generella fördelar, att en justering i ett avseende istället kan leda till generella försämringar som inte är önskvärda ur andra aspekter. Men frågan är principiellt och praktiskt viktig och ska diskuteras ytterligare.

Ett annat problem är att vi har för dålig kunskap om hur de offentliga uppdragen och inkö-

pen fördelar sig. Vi vet inte om det är en ojämlig situation och om så är fallet, hur ojämlig den är. Det är därför svårt att dra bestämda slutsatser över IV-systemets utformning i detta avseende.

Utredningen ger flera viktiga resultat som ger underlag för att gå vidare och undersöka hur den offentliga konsten ser ut ur ett könsperspektiv. En undersökning bör göras av de större offentliga inköparna och beställarna. Det är inte BUS roll att genomföra en sådan undersökning, men vi kan påverka och visa på att det är ett angeläget behov. BUS kommer varje år att ta fram statistik som följer den könsmässiga fördelningen av den individuella visningsersättningen och driva opinion för att en utförlig undersökning genomförs om hur de offentliga inköpen fördelar sig könsmässigt.

MATS LINDBERG

Ersättning från SVT/UR

I somras gjordes den första utbetalningen av ersättning enligt det helt nya avtal som Bildupphovsrätt i Sverige och Sveriges Television/Utbildningsradion förhandlat fram. Ersättning gäller utsändning för både medlemmar och icke medlemmar eftersom avtalet ger så kallad avtalslicensverkan. För play-tjänster omfattar avtalet endast medlemmar, men Bildupphovsrätt har tagit på sig att förmedla ersättning för play även till icke medlemmar.

Utbetalningen som omfattar utsändning/play under 2010 är den första där Bildupphovsrätt i Sverige är betalare för användning av verk i tv-program. Utbetalningen omfattar därför samtliga bildupphovsmannakategorier och alla med upphovsrätt till bilder. Bildupphovsrätt tar emot årliga ersättningar för utsändning av

samtliga bilder (utom de där det finns egna avtal), och en ersättning per år för samtliga bilder av medlemmarna på SVT/UR play. SVT och UR ska rapportera de program som innehåller bilder, samt vilka upphovsmän det är frågan om.

Avtalet innebär att fler upphovsmän än tidigare har fått ersättning både för utsändning och för play. Det är givetvis bra för både upphovsmännen som får sin ersättning, och för tv-bolaget som kan bedriva sin verksamhet i enlighet med svensk lag.

Samarbetet med SVT/UR har utvecklats under tiden avtalet varit i kraft, även om det återstår att ytterligare förbättra rapporteringen av bilder från vissa av SVT:s redaktioner. Formerna för hur det ska ske diskuteras nu i en arbetsgrupp och diskussioner förs också hur

avtalet i övrigt ska utvecklas.

Det ursprungliga avtalet skrevs för perioden 2010 – 2011 men det kommer att löpa även för 2012. Därefter får vi se om avtalet kommer att förändras i något avseende, men nu arbetar vi med att förbättra våra metoder inom ramen för det existerande.

Utbetalning av ersättning för första halvåret 2011 kommer att ske i slutet av november. Ser du ett av dina konstverk i SVT/UR kan du anmäla det genom hemsidan nedan.

Ytterligare information om avtalet och fördelningen finner du på www.bildupphovsratt.se

MATS LINDBERG

Din bild på BUS hemsida?

Vill du att din bild publiceras på BUS hemsida eller i någon av de trycksaker som BUS då och då producerar?

E-posta en bild på ett av dina konstverk till bus@bus.se.

- Du måste vara medlem i BUS
- Bilden ska vara i jpg-format och får inte överstiga 2 MB i storlek.
- Döp bilden till ditt namn, till exempel Kalle_Larsson.jpg
- Döp e-brevet till Bild till BUS bildarkiv. Ange i e-brevet, ditt namn och verkets eventuella namn. Om du vill får du också ange vilken teknik verket är gjort i.

Tänk på att om du vill att bilden ska kunna tryckas så måste upplösningen vara minst 300 dpi. För webbpublicering räcker 72 dpi.

Vi har ingen möjlighet att använda alla konstverk som vi får in, men vi byter regelbundet ut bilderna på vår hemsida, så chansen att ditt konstverk visas kvarstår även om den inte används omedelbart.

Alla konstnärer som får sina konstverk publicerade får ersättning för återgivningen.

zinkvit.se

